

Anbefalinger vedr. digitalt materiale (bøger og musik) i biblioteksafgiften

**Udvalg om Biblioteksafgift for Bøger og Musik
Rapport til kulturministeren 2015**

**Anbefalinger vedr. digitalt materiale
(bøger og musik) i biblioteksafgiften**

Udvalg om Biblioteksafgift for Bøger og Musik

Publiceret: April, 2015

Layout: LYMI DTP-Service

www.kum.dk

www.kulturstyrelsen.dk

litt@kulturstyrelsen.dk

INDHOLD

DEL 1: Kommissorium og udvalgets anbefalinger	7
1. Indledning og kommissorium	9
2. Sammenfatning af udvalgets anbefalinger	11
2.1 Andel af biblioteksafgift til e-bøger og e-lydbøger	11
2.2 Beregning af biblioteksafgift for e-bøger.....	11
2.3 Andel af rådighedsbeløbet for gramfonoplader mv. til digitalt distribueret musik	12
2.4 Beregning af rådighedsbeløb for digitalt distribueret musik	12
DEL 2: Biblioteksafgiftsordningen for bøger	15
3. Generelt om biblioteksafgiftsordningen.....	17
3.1 Biblioteksafgiften i Danmark	17
3.2 Biblioteksafgiften i Europa.....	19
3.3 Beregning af biblioteksafgift	20
3.3.1 Biblioteksafgiftens pointsystem.....	20
3.3.2 Sidetal og litteraturtype.....	20
3.3.3 Bestandstal	20
3.3.4 Fordelingsnøgle.....	21
3.3.5 Udregning af biblioteksafgift	21
3.3.6 Eksempel på udregning af point.....	22
3.3.7 Bundgrænse og reduktion	22
4. Udbetaling af biblioteksafgift.....	23
5. Særligt om biblioteksafgift i forhold til udlån på skolebiblioteker.....	25
5.1 Udlån på skolebiblioteker og den nuværende biblioteksafgiftsordning .	25
5.2 Udbredelsen af digitale læremidler.....	25
DEL 3: Digitale udlånstjenester	27
6. Beskrivelse af bibliotekernes digitale udlånstjenester	29
6.1 Hidtidige udlånstjenester	29
6.2 Nuværende udlånstjenester.....	29
6.2.1 Den nye eReolen	29
6.2.2 Øvrige digitale tjenester.....	30
6.2.3 NOTA	31
6.3 Forretningsmodeller i forbindelse med digitalt udlån	31

DEL 4: Biblioteksafgiftens udvikling	33
7. Folke- og skolebibliotekernes bestand og udlån.....	35
7.1 Bestand og udlån på folkebibliotekerne.....	35
7.1.1 Fysiske bøger på folkebibliotekerne	35
7.1.2 E-bøger på Folkebibliotekerne	35
7.1.3 Bestand og udlån af fysiske lydbøger og netlydbøger.....	37
7.2 Skolebibliotekerne.....	39
7.2.1 Skolebibliotekernes bestand og udlån	39
7.3 Sammenligning af bestand og andel af biblioteksafgift fra folke- og skolebibliotekerne	39
DEL 5: Udvalgets anbefalinger	41
8. Udvalgets anbefalinger til en biblioteksafgift for e-bøger	43
8.1 Baggrund for udvalgets anbefalinger	43
8.2 Generelle elementer i en digital ordning	44
8.2.1 Overordnede principper for en digital ordning	44
8.2.2 Størrelsen af en digital pulje.....	45
8.2.3 Tilmelding til den digitale pulje	46
8.2.4 Indberetning	46
8.2.5 Minimumsgrænser og reduktion	46
8.2.6 Digitale læremidler	46
8.3 Udvalgets forslag til modeller til fordeling af digital biblioteksafgift....	47
8.3.1 Pointsystem i en digital afgift.....	47
8.3.1.1 Udfordringer og løsninger vedrørende bestandsbegrebet.....	47
8.3.1.2 Udfordringer og løsninger vedrørende sidetal	48
8.3.2 Modeller til fordeling af biblioteksafgift	50
8.3.3 Model A	50
8.3.3.1 Antal sider i bogen.....	51
8.3.3.2 Pointværdi for litteraturtype	51
8.3.3.3 Fordelingsnøgle pr. bidragyder	51
8.3.3.4 Antal kommuner, hvor værket er til rådighed	51
8.3.3.5 Antal kommuner, hvor bogen har været udlånt	51
8.3.3.6 Faktor for den samlede anvendelse	51
8.3.3.7 Eksempel på Model A.....	52
8.3.3.8 Konsekvenser af indførelse af model A	53
8.3.4 Model B	55
8.3.4.1 Antal sider i bogen.....	55
8.3.4.2 Pointværdi for litteraturtype	56
8.3.4.3 Fordelingsnøgle pr. bidragyder	56
8.3.4.4 Antal kommuner, hvor værket er til rådighed	56
8.3.4.5 Antal kommuner, hvor bogen er blevet udlånt	56
8.3.4.6 Eksempel på model B.....	56
8.3.4.7 Konsekvenser af indførelse af model B	57

8.3.5	Model C	58
8.3.5.1	Antal sider i bogen.....	58
8.3.5.2	Pointværdi for litteraturtype	59
8.3.5.3	Fordelingsnøgle pr. bidragyder	59
8.3.5.4	Anvendelsesfaktor indplaceret i en trinmodel.....	59
8.3.5.5	Eksempel på Model C.....	60
8.3.5.6	Konsekvenser af indførelse af model C	60
8.3.6	Samlede fordele og ulemper ved model A, B og C.....	62
8.3.7	Udvalgets anbefaling.....	63
8.3.8	Evaluerings.....	63
8.4	Juridiske aspekter af en indførelse af digital biblioteksafgift	64
DEL 6: Rådighedsbeløb for grammofonplader mv.		65
9. Generelt om rådighedsbeløbet for grammofonplader mv.....		67
9.1	Beskrivelse af den nuværende ordning.....	67
9.1.1	Reglerne om rådighedsbeløbsordningen	67
9.1.2	Indberetning	69
9.2	Beregning af rådighedsbeløbet	69
9.2.1	Rådighedsbeløbets pointsystem.....	69
9.2.2	Ansøgers rolle i det enkelte fonogram (kunstnerkategori).....	70
9.2.3	Rettighedshaverens forholdsmæssige medvirken på det enkelte fonogram	71
9.2.4	Fonogrammet udbredelse	71
9.2.5	Fonogrammet alder.....	71
9.2.6	Eksempel på udregning af pointantal	72
9.2.7	Beregning af andel af rådighedsbeløbet ud fra pointtal.....	73
9.2.8	Statistik over udbetaling af rådighedsbeløb for grammofonplader mv.....	73
10. Digitale udlånstjenester for musik.....		75
10.1	BibZoom	75
10.2	BibZooms afregningsaftaler.....	76
10.3	Repertoiret på BibZoom	76
10.4	Udlån af musik via BibZoom	77
11. Musik på folkebibliotekerne.....		78
11.1	Bestand af musik på bibliotekerne – i fysisk og digital form	78
11.2	Udlån af musik og lydbøger på bibliotekerne – i fysisk og digital form.	79
12. Udvalgets forslag til ændring af fonogramordningen		81
12.1	Baggrund for udvalgets anbefalinger.....	81
12.1.1	Principper for en digital pulje for musik	82
12.2	To modeller til fordeling af digitalt rådighedsbeløb	82
12.2.1	Model A.....	82

12.2.2	Pointsystemet i Model A.....	83
12.2.3	Rettighedshaverens rolle på det enkelte nummer (kunstnerkategori)	83
12.2.4	Nummerets udbredelse	83
12.2.5	Udvalgets bemærkninger til model A.....	84
12.2.6	Konsekvenser af model A	85
12.3	Model B	85
12.3.1	Ansøgningsprocessen.....	85
12.3.2	Det varetagende organ	86
12.3.3	Udbetaling af det digitale rådighedsbeløb	86
12.3.4	Konsekvenser ved indførelse af model B.....	86
12.4	Samlede fordele og ulemper ved Model A og Model B.....	86
12.5	Udvalgets anbefaling	88
12.6	Indlæsere af lydbøger	88
12.6.1	Baggrund	88
12.6.2	Størrelse af en indlæserpulje	89
12.6.3	Model for ny pulje til indlæsere af netlydbøger	89
12.6.3.1	Pointberegning for netlydbogslæsere	89
12.6.3.2	Antal kommuner, hvor værket er til rådighed	89
12.6.3.3	Antal kommuner, hvor bogen har været udlånt	90
12.6.3.4	Faktor for den samlede anvendelse	90
12.7	Evaluerings	91
12.8	Juridiske konsekvenser af udvalgets anbefalinger	91
Bilag	92
	Bilag 1: Kommissorium	92
	Bilag 2: Europæisk overblik over biblioteksafgiften	95

DEL 1

KOMMISSORIUM OG

UDVALGETS ANBEFALINGER

1.

INDLEDNING OG KOMMISSORIUM

Udvalg om Biblioteksafgift for Bøger og Musik blev nedsat af kulturministeren i oktober 2012.

Kommissoriet beskriver udvalgets opgave således:

Udvalget skal kortlægge indtægtsmulighederne fra den nuværende biblioteksafgiftsordning for forfattere af hhv. fysiske bøger og e-bøger/e-lydbøger, hvor kun trykte bøger er omfattede, mens indtægterne for e-bøger/e-lydbøger er baseret på aftaler mellem forfattere og forlag. Udvalget skal endvidere vurdere de fremtidige økonomiske konsekvenser for forfatternes indtjening fra biblioteksafgiften ved en fortsættelse af den nuværende ordning set i lyset af udviklingen i udlånet af e-bøger/e-lydbøger på folkebibliotekerne.

Udvalget skal ligeledes kortlægge indtægtsmulighederne for den nuværende biblioteksafgiftsordning for grammofonplader mv. og se denne i relation til indtægtsmulighederne fra aftaler vedrørende digitalt udlån

Med afsæt heri skal udvalget overveje, hvordan biblioteksafgiftsordningerne kan justeres, så e-bøger og e-lydbøger fremtidigt tilgodeses – enten ved, at disse medier inddrages direkte i biblioteksafgiftsordningen eller på anden måde omfattes af en supplerende ordning, som samlet set holdes indenfor den eksisterende økonomiske ramme for biblioteksafgiftsordninger for bøger. Ligeledes skal udvalget overveje, hvordan ordningen for rådighedsbeløbet for grammofonplader mv. kan justeres, så digitale musikudgivelser fremtidigt tilgodeses – enten ved, at disse udgivelser inddrages direkte i rådighedsbeløbsordningen eller på anden måde omfattes af en supplerende ordning, som samlet set holdes inden for den eksisterende økonomiske ramme for rådighedsbeløbet for grammofonplader mv.

Udvalget skal opstille forskellige modeller for de fremtidige støtteordninger og samtidig beskrive fordele og ulemper ved disse, herunder ved en fortsættelse af de nuværende ordninger. De opstillede modeller skal kunne realiseres inden for de på finansloven givne økonomiske rammer for hhv. biblioteksafgiftsordningen og rådighedsbeløbet for grammofonplader mv. Modellerne skal beskrive og tage højde for de

konsekvenser, som modellerne medfører for biblioteksafgiftsordningen og rådighedsbeløbsordningen, herunder for fordelingen af midler, samt for den økonomiske effekt, som modellerne får på henholdsvis forfatternes og musikernes indtjeningsmuligheder. Modellerne skal udarbejdes under hensyn til overholdelse af EU-retten, herunder reglerne om forbud mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet og det forhold, at biblioteksafgiftsordningen i sin nuværende form er indirekte anerkendt af EU-Kommissionen som værende i overensstemmelse med EU-retten. Andre relevante faktorer skal inddrages.

Kommissoriets fulde tekst findes i bilag 1.

Blandt de kandidater, som var indstillet i henhold til kommissoriet, beskikkede kulturministeren følgende til udvalget:

- Marianne Kruckow, formand for udvalget, kontorchef i Kulturstyrelsen
- Inge Lise Hornemann, formand for Danske skønlitterære Forfattere
- Jo Hermann, formand for Dansk Forfatterforening
- Morten Visby, næstformand for Dansk Forfatterforening og formand for Dansk Oversætterforbund
- Lars Bornæs, bibliotekschef for Silkeborg Bibliotekerne, repræsentant for Danmarks Biblioteksforening
- Susi Hyldgaard, formand for DJBFA/Danske Jazz, Beat og Folkemusik Autorer, repræsentant for Danske Populær Autorer
- Lena Brostrøm Dideriksen, formand for Dansk Artist Forbund
- Christian Hjorth-Andersen, professor ved Økonomisk Institut, Københavns Universitet
- Maj Vestergaard, fuldmægtig i Kulturministeriets departement.

Områdedirektør Trine Nielsen, Kulturstyrelsen, afløste i februar 2013 Marianne Kruckow som formand for udvalget. Områdedirektør Poul Bache, Kulturstyrelsen, afløste i maj 2014 Trine Nielsen som formand for udvalget.

Fuldmægtig Maj Vestergaard udtrådte af udvalget i januar 2013 og blev afløst af fuldmægtig Helene Finckenhagen Dinesen, Kulturministeriets departement. Helene Finckenhagen Dinesen fratrådte udvalget i juli 2014 og blev afløst af kontorchef Bente Skovgaard Kristensen, Kulturministeriets departement.

Udvalget er blevet sekretariatsbetjent af Kulturstyrelsen.

I forbindelse med udarbejdelse af rapporten har Kulturministeriets departement bistået Kulturstyrelsen.

2.

SAMMENFATNING AF UDVALGETS ANBEFALINGER

2.1 Andel af biblioteksafgift til e-bøger og e-lydbøger

Udvalget om biblioteksafgift for bøger og musik anbefaler, at der afsættes en andel af biblioteksafgiften til e-bøger og e-lydbøger (herefter samlet kaldet e-bøger). Ordningen foreslås at træde i kraft i 2017. Første udbetalingsår for den digitale afgift bliver således i 2018.

Andelen af biblioteksafgiften øremærket til e-bøger fastsættes som en procentdel af den eksisterende biblioteksafgift med en stigning i løbet af en fireårig indfasningsperiode. Et flertal i udvalget foreslår nedenstående procentsatser og stigningsgrad.

- År 1: 4 % (i 2014 svarende til ca. 6,9 mio. kr.)
- År 2: 6 % (i 2014 svarende til ca. 10,4 mio. kr.)
- År 3: 6 % (i 2014 svarende til ca. 10,4 mio. kr.)
- År 4: 8 % (i 2014 svarende til ca. 13,8 mio. kr.).

Danmarks Biblioteksforening har i udvalget tilkendegivet, at andelen af biblioteksafgift til e-bøger efter foreningens opfattelse burde være højere.

Udvalget anbefaler, at ordningen evalueres af Kulturstyrelsen senest et halvt år inden udgangen af den fireårige indfasningsperiode i dialog med en følgegruppe bestående af repræsentanter fra Dansk Forfatterforening, Danske Skønlitterære Forfattere, Kulturministeriets departement og Danmarks Biblioteksforening, suppleret med bistand efter behov.

Kulturstyrelsen vurderer på baggrund af tilgængelig statistik og bidrag fra ovennævnte følgegruppe ordningen et år efter dens ikrafttrædelse og herefter årligt.

2.2 Beregning af biblioteksafgift for e-bøger

Udvalget anbefaler, at puljen for biblioteksafgift til e-bøger fordeles til modtagerne efter et pointsystem med objektive kriterier. Kriterierne omkring litteraturtype og fordelingsnøgle fra den eksisterende ordning videreføres, samtidig med at kriterierne omkring antallet af bind (bestand) og sidetal pr. titel erstattes af nye, men tilnærmede kriterier, der tager højde for karakteren af de digitale materialer.

Sideantallet i den digitale afgift udregnes på baggrund af antallet af anslag (inklusive mellemrum) i e-bøgerne.

Bestandskriteriet erstattes af tre nye faktorer: En faktor for *tilrådighedstillemelse*, en faktor for *udbredelse* og en endelig en faktor for e-bogens *samlede anvendelse*.

- *Tilrådighedsstillemelsesfaktoren* tildeler point for hver kommune, hvor e-bogen findes til udlån.
- *Udbredelsesfaktoren* tildeler point for hver kommune, hvor e-bogen har været udlånt.
- *Anvendelsesfaktoren* tildeler point for graden af anvendelse. Ved anvendelse forstås det antal streams og download, e-bogen opnår.

Udvalget har udarbejdet tre modeller, der ud over det omregnede sidetalskriterium og kriteriet for litteraturtype og fordelingsnøgle på forskellig vis kombinerer de tre ovenstående faktorer.

- Model A benytter sig af faktorerne omkring tilrådighedstillemelse, udbredelse og anvendelse.
- Model B benytter sig af faktorerne omkring tilrådighedstillemelse og udbredelse.
- Model C benytter sig udelukkende af anvendelsesfaktoren.

Udvalget anbefaler, at man gennemfører model A, da det er den model, der efter udvalgets vurdering bedst viderefører grundprincipperne fra den analoge biblioteksafgift.

Udvalgets anbefalinger vil kræve, at biblioteksafgiftsloven skal ændres, bl.a. som følge af de ændrede principper for fordeling mv.

2.3 Andel af rådighedsbeløbet for grammofonplader mv. til digitalt distribueret musik

Udvalget foreslår, at 1/3 af rådighedsbeløbet – fratrukket en pulje reserveret til indlæsere af netlydbøger – fremover reserveres til musik, der stilles til rådighed på bibliotekerne og anvendes digitalt. I 2014-tal beløber en sådan pulje sig til ca. 1,7 mio. kr. Puljen anbefales at træde i kraft samtidig med, at en biblioteksafgift for e-bøger starter indfasningsperioden.

Det foreslås, at indlæsere af netlydbøger får en selvstændig del af rådighedsbeløbet, der beregnes efter de samme kriterier, som indgår i den anbefalede model A for e-bøger.

2.4 Beregning af rådighedsbeløb for digitalt distribueret musik

Udvalget fremlægger to modeller (A og B), der rummer to forskellige bud på, hvordan skabende og udøvende kunstnere med musik i digitale formater på bibliotekerne vil kunne tilgødeses.

Model A er udarbejdet med afsæt i bibliotekernes aktuelle musiktjeneste, BibZoom. Det digitale rådighedsbeløb udregnes i modellen på basis af følgende kriterier.

- Rettighedshaverens rolle i det enkelte nummer
- Nummerets udbredelse.

Kriteriet om nummerets udbredelse beregnes ud fra antallet af streams, som det enkelte nummer opnår.

Kriterierne fra den analoge rådighedsbeløbsordning om nummerets alder og kunstnerens forholdsmæssige andel på fonogrammet udgår, da disse kriterier ikke kan operationaliseres i en digital ordning.

Model B er udformet som en ordning til støtte af musikrelaterede formidlingsaktiviteter på bibliotekerne. Model B adskiller sig på den måde væsentligt fra Model A og den eksisterende ordning for fysiske materialer, idet ordningen ikke anvender et objektivi pointsystem, men derimod er baseret på projektansøgninger.

Kulturministeriets departement og Kulturstyrelsen anbefaler model A.

Musikkens repræsentanter i udvalget foretrækker Model B.

Ovennævnte repræsentanter for musikken tilslutter sig, som et kompromis, model A, såfremt ordningen evalueres efter to udbetalingsrunder. Når evalueringen finder sted, vil det være på basis af et bedre datagrundlag end det, der kunne tilvejebringes ved udvalgsarbejdets afslutning, og på den baggrund kan det vurderes, hvorvidt den indførte ordning er hensigtsmæssig for musikområdet.

Et samlet udvalg tilslutter sig dette forslag.

Udvalgets anbefalinger vil kræve, at biblioteksafgiftsloven skal ændres, bl.a. som følge af de ændrede principper for fordeling mv.

DEL 2

BIBLIOTEKSAFGIFTSORDNINGEN FOR BØGER

3.

GENERELT OM BIBLIOTEKSAFGIFTSORDNINGEN

Biblioteksafgiftsordningen er en dansk kulturstøtteordning, der har til formål at støtte dansk sprog og kultur og samtidig være en anerkendelse fra samfundet af, at værker stilles til rådighed for offentligheden gennem biblioteksvæsenet.

Biblioteksafgiftsordningen skal ses i lyset af ophavsretslovgivningen i Danmark:

Bibliotekerne har efter ophavsretslovens §§ 16 og 19 mulighed for at udlåne fysiske eksemplarer af bøger uden at skulle betale vederlag til rettighedshaverne¹. Forfatterne kan til gengæld få del i biblioteksafgiften.

Ordningen gælder ikke for udlån af digitale værker. Vilkår og betaling for benyttelse af de digitale værker er genstand for forhandlinger mellem rettighedshaverne – i denne sammenhæng vil det almindeligvis være forlagene – og bibliotekerne. Forfatternes rettigheder er normalt reguleret i forfatterens aftaler med forlagene. Aftaler om brug af digitale værker på biblioteker sker p.t. i regi af eReolen, der er beskrevet i afsnit 6.2.1 i denne rapport.

3.1 Biblioteksafgiften i Danmark

Af biblioteksafgiftslovens² § 1 følger, at der årligt på finansloven opføres en bevilling til biblioteksafgift, som fordeles efter reglerne i biblioteksafgiftsloven som støtte til forfattere, oversættere og andre, hvis bøger benyttes på de af loven omfattede biblioteker.

Beløbet, der i 2014 blev opgjort til 172,8 mio. kr., fordeles til forfattere, oversættere, illustratører og visse andre bidragsydere i overensstemmelse med de principper, der er fastlagt i loven og i den tilhørende bekendtgørelse om biblioteksafgift (herefter "bekendtgørelsen")³.

For at en forfatter mv. kan modtage biblioteksafgift, er det et krav efter bekendtgørelsen § 3, stk. 1, at han/hun tilmelder sig ordningen. Hvis en forfatter ikke tilmelder sig, modtager forfatteren således ikke biblioteksafgift.

1 Bibliotekernes ret til udlån følger af direktiv 2006/115/EF, artikel 6, der er behandlet under denne rapport's afsnit 3.1.2.

2 Lovbekendtgørelse 1175 af 17. december 2002.

3 Bekendtgørelse 222 af 17. marts 2011.

Det følger af bekendtgørelsen § 1, stk. 5, at personer, der har bidraget til aviser og tidsskrifter, alene har bidraget til omslagsillustrationer, eller som har bidraget med mindre tekst- eller illustrationsbidrag, ikke modtager afgift for deres bidrag.

Den nuværende ordning omfatter fysiske bøger og fysiske lydbøger, der er tilgængelige på folke- og skolebibliotekerne. Digitale frembringelser er dermed ikke omfattet af ordningen, men kulturministeren har efter biblioteksafgiftslovens § 2 mulighed for at fastsætte regler om, at den samme ordning, som gælder for de fysiske værker, også kan finde anvendelse på digitale frembringelser. En digital ordning, der baseres på andre kriterier end den fysiske ordning, vil – afhængigt af den digitale ordnings sammensætning – kræve en lovændring.

Den danske ordning er baseret på et såkaldt “bestandsprincip”, hvor biblioteksafgiftens størrelse beregnes på baggrund af bibliotekernes bestand af bøger, og ikke på grundlag af udlånet af bøgerne.

Biblioteksafgiftslovens § 4, stk.1, fastslår således, at biblioteksafgiften fordeles på grundlag af sidetal pr. titel og antallet af udlånsenheder pr. titel. Kulturministeriet kan efter § 4, stk. 7, fastsætte nærmere regler om ydelsen af biblioteksafgift, hvilket er udnyttet i biblioteksafgiftsbekendtgørelsen⁴. Se afsnit 3.3 nedenfor om principperne for udregningen.

Biblioteksafgiftsordningen administreres af Kulturstyrelsen.

Biblioteksafgiften udbetales af Kulturstyrelsen på grundlag af indberetninger fra folkebibliotekerne, skolebibliotekerne på landets folkeskoler og Danmarks Blindebibliotek (NOTA), i det omfang disse biblioteker har deres bogbestand registreret i maskinlæsbar form, og indberetningerne indeholder de nødvendige data til beregning af afgiften. Indberetningen sker i henhold til Kulturstyrelsens indberetningspraksis⁵.

Kulturstyrelsen sammenkører de indkomne indberetninger med styrelsens database over anmeldte forfattere mv. Kulturstyrelsen indhenter desuden oplysninger om de enkelte værker fra Nationalbibliografien.

Der er tilfælde, hvor en tilmeldt person selv skal være aktiv for at få del i biblioteksafgiften, som f.eks. når en bidragydners navn ikke er registreret i Nationalbibliografien. Her er det bidragyderens egen opgave at fremsende den nødvendige dokumentation for sit bidrag til Kulturstyrelsen⁶.

Kulturstyrelsens afgørelser kan indbringes for Biblioteksafgiftsnævnet, der har den endelige administrative afgørelse, jf. biblioteksafgiftslovens § 7.

4 Bekendtgørelse nr. 222 af 17. marts 2011.

5 Kulturstyrelsen har i medfør af biblioteksafgiftsbekendtgørelsens § 5, stk. 3, jf. biblioteksafgiftslovens § 5, stk. 2, hjemmel til at fastsætte disse regler.

6 Vejledningen kan findes på Kulturstyrelsens hjemmeside.

3.2 Biblioteksafgiften i Europa

Rettighedshavernes ret til at modtage betaling for bibliotekernes offentlige udlån betegnes internationalt som "Public Lending Right" eller "PLR".

PLR er på EU-plan harmoniseret i artikel 6 i EU-direktivet 2006/115/EF⁷ (leje- og lånedirektivet). Bestemmelsen giver mulighed for, at EU's medlemsstater kan lade biblioteker udlåne bøger mv., uden at bibliotekerne først skal indhente samtykke fra de relevante rettighedshavere. En forudsætning for at anvende denne ordning er, at medlemsstaterne sørger for, at ophavsmændene oppebærer et vederlag for sådant udlån. Medlemsstaterne kan fastsætte dette vederlag under hensyn til deres målsætninger for fremme af kulturen, men det er ikke obligatorisk for medlemsstaterne at udnytte denne mulighed.

Der er på europæisk plan oprettet et netværk, "PLR International", der har til formål at sammenholde oplysninger fra de lande, der har en biblioteksafgift, og at assistere lande, der er interesserede i at implementere en PLR-ordning. På baggrund af netværkets oplysninger samt en undersøgelse, som Kulturstyrelsen har foretaget, gives der i rapportens bilag 2 en overordnet beskrivelse af biblioteksafgiftens udbredelse i Europa.

Da det er forskelligt, hvad de enkelte lande har oplyst til netværket og til Kulturstyrelsen, tages det forbehold, at de anvendte tal ikke giver et helhedsbillede af biblioteksafgiften i de enkelte lande, og at biblioteksafgiftens størrelse ikke nødvendigvis beregnes på samme måde i alle lande.

På nuværende tidspunkt har 20 af EU's medlemsstater implementeret en biblioteksafgiftsordning. Der er stor forskel på de enkelte landes ordninger, blandt andet fordi direktivet ikke præciserer, hvad der forstås ved et "vederlag".

Dertil kommer, at der er forskel på karakteren af medlemslandenes ordninger. I visse lande – f.eks. Tyskland, Belgien og Holland – anses bibliotekernes lån for at være en almindelig ophavsretlig ordning, hvor udlån fra bibliotekerne ses som en udnyttelse af værker, der giver forfattere m.fl. ret til at opkræve licensafgift for udlånet. Det er normalt rettighedshaverorganisationer, der administrerer ordningerne i disse lande. I andre lande, herunder Danmark, anses afgiften for at være en del af statens kultur støtte, hvor biblioteksafgift udelukkende betales til rettighedshavere, der har bidraget til bøger, der er udgivet på det pågældende lands sprog. Formålet er blandt andet at fremme, at der bliver skrevet og udgivet litteratur på mindre sprog.

Landenes kriterier for, hvad der udløser biblioteksafgift, er også forskellige. I nogle lande – som f.eks. Storbritannien og Sverige – baseres afgiften på et "udlånskriterium", hvor det er antallet af udlån, der er afgørende for størrelsen på biblioteksafgiften. I andre lande – som Danmark og Frankrig – benyttes i stedet et "bestandsbegreb", som er beskrevet ovenfor under afsnit 3.1.

⁷ Tidligere direktiv 92/100/EF.

Også landenes regler for, hvem der er berettiget til at modtage biblioteksafgiften, er forskellige. I nogle lande er biblioteksafgiften reserveret til personer, der bidrager til værker på landets nationalsprog – herunder Danmark – mens der i andre lande ikke er lignende sprogkrav. De fleste lande udbetaler ikke biblioteksafgift til forlag og redaktører

Endelig er der forskel på, hvor meget der udbetales. I henhold til PLR International's og Kulturstyrelsens tal udbetaler Danmark sammen med Holland samlet set den højeste sum i biblioteksafgift for bøger om året – henholdsvis ca. 23 og 18 mio. euro – mens flere lande, som f.eks. Grækenland, Estland, Slovakiet og Østrig, udbetaler under 1 mio. euro årligt.

3.3 Beregning af biblioteksafgift

3.3.1 Biblioteksafgiftens pointsystem

Det følger af bekendtgørelsens § 4, at afgiften fordeles efter et pointsystem på grundlag af følgende kriterier:

1. Sidetal pr. titel,
2. point for litteraturtype,
3. bestandstal og
4. fordelingsnøgle.

De enkelte kriterier er beskrevet nedenfor.

3.3.2 Sidetal og litteraturtype

Hver titel tildeles en pointværdi i medfør af bekendtgørelsens §§ 7-8. En side i en bog udløser 1 point⁸.

For nogle litteraturtyper gælder dog særlige regler; eksempelvis tildeles lyrik 6 point pr. side, en side i en billedbog (for børn) og tegneserier tildeles 3 point, skønlitteratur (bortset fra lyrik) tildeles 1,7 point, mens en side i en prosaoversættelse giver 1/3 point. Pointværdien indgår i beregningen, jf. afsnit 3.3.5.

3.3.3 Bestandstal

Bestandstallet baseres på indberetninger fra folke- og skolebibliotekerne. Kun bøger fra tilmeldte rettighedshavere indgår i udregningen af bestandstallet.

8 For lydbøger tælles der i minutter i stedet for sidetal. 1 minut på en lydbog udløser $\frac{1}{3}$ point, jf. biblioteksafgiftslovens § 4, stk. 1, 2. pkt.
Se biblioteksafgiftsbekendtgørelsens § 7-8 for angivelse af pointværdierne for de forskellige litteraturtyper for lydbøger.

Bekendtgørelsens § 5, stk. 4, indeholder en særregel for skolebiblioteker. I henhold til denne regel skal en titels bestand afskæres med to tredjedele af indberettede eksemplarer over 15.

3.3.4 Fordelingsnøgle

Biblioteksafgiften tager hensyn til, hvilke bidrag der er leveret til en given bog, idet der skelnes mellem primære bidragsydere, som f.eks. eneforfattere, og sekundære bidragsydere, som f.eks. illustratører. Hvis der er flere bidragsydere til samme bog, får de primære bidragsydere 75 % af bogens point, mens de sekundære bidragsydere får 25 % af bogens point.

De nærmere regler om fordelingsnøglen findes i bekendtgørelsens §§ 9-11 og 14.

Det er Nationalbibliografiens registrering, der ligger til grund for sidetallet, kategoriseringen af litteraturtypen, og hvorvidt bidragene skal beregnes som primære eller sekundære. Reglerne giver imidlertid mulighed for, at en bidragsyder kan ansøge om, at Kulturstyrelsen skal fravige Nationalbibliografiens opdeling i primære og sekundære bidragsydere.

3.3.5 Udregning af biblioteksafgift

Det samlede antal point for hver titel for hver rettighedshaver udregnes således på denne måde:

Antal sider · litteraturtype · bestand · fordelingsnøgle = samlet antal point pr. titel.

Hver rettighedshaver får et samlet pointtal for alle de titler, der er omfattet af biblioteksafgiftsordningen.

Herefter udregnes i henhold til bekendtgørelsens § 16 det samlede antal point for alle berettigede rettighedshavere og for alle titler. Bevillingen divideres herefter med det samlede pointtal for at finde ud af, hvor meget hvert enkelt point "er værd":

Bevilling/samlet antal point = pointværdi

I 2014 var biblioteksafgiften pr. point 0,062283 kr.

Endelig udregnes den samlede biblioteksafgift for hver enkelt rettighedshaver ved, at alle de opnåede point for den pågældende rettighedshaver multipliceres med biblioteksafgiften pr. point:

Samlet antal point · pointværdi = samlet biblioteksafgift

Herved fremkommer den biblioteksafgift, der skal udbetales til hver rettighedshaver.

3.3.6 Eksempel på udregning af point

På baggrund af ovenstående kan opstilles følgende regneeksempel:

Hvis en tilmeldt forfatter har en dansksproget tegneserie på 30 sider stående i 40 bind på landets biblioteker, og forfatteren er eneste bidragsyder, vil han få følgende point for det pågældende værk:

$$30 \text{ (sider)} \cdot 3 \text{ (litteraturtype)} \cdot 40 \text{ (bind)} \cdot 1 \text{ (fordelingsnøgle)} = 3.600 \text{ point}$$

Hvis samme forfatter herudover har fået 40.000 point for andre udgivelser, vil han i 2014-tal tildeles følgende beløb i biblioteksafgift:

$$43.600 \text{ point} \cdot 0,062283 \text{ kr. pr. point} = 2.715,54 \text{ kr.}$$

3.3.7 Bundgrænse og reduktion

Biblioteksafgiftslovens § 4, stk. 3, og bekendtgørelsens § 17, stk. 1, fastslår, at der ikke sker udbetaling af biblioteksafgift, såfremt beløbet er mindre end en fastsat minimumsgrænse.

Minimumsgrænsen reguleres årligt med en satsreguleringsprocent og var i 2014 på 2.070 kr.

Herudover indeholder loven og bekendtgørelsen regler om forskellige reduktioner af biblioteksafgiften, herunder at der sker en reduktion af afgiften inden for en række intervaller, der ligesom minimumsgrænsen reguleres årligt med en satsreguleringsprocent.

I 2014 skete der følgende intervalreduktioner:

- Beløb indtil 442.922 kr. udbetales uden reduktion.
- Beløb, der ligger mellem 442.923 kr. og 590.563 kr., reduceres med 50 %.
- Beløb, der overstiger 590.563 kr., reduceres til en tredjedel.

Hvis en forfatter er berettiget til 500.000 kr. i biblioteksafgift, vil han/hun efter 2014-tal få:

$$442.922 \text{ kr.} + \frac{57.0782}{2} \text{ kr.} = 471.461$$

De reducerede midler fordeles ved nye beregninger mellem afgiftsmottagerne, jf. bekendtgørelsens § 16, stk. 2.

4.

UDBETALING AF BIBLIOTEKSAFGIFT

Kulturstyrelsen fører hvert år statistik for udbetalingen af biblioteksafgift.

Nedenstående tabel 4.1 giver en oversigt over udbetalingen af biblioteksafgift i årene 2009-2014, og tabellen viser antallet af personer, der er repræsenteret i særlige beløbsintervaller ved udbetalingen.

Tabel 4.1: Udbetalingsintervaller for biblioteksafgift 2009-2014 og antal tilmeldte.

Interval		Antal tilmeldte til biblioteksafgift, inkl. efterlevende					
Fra kr.	Til kr.	2009	2010	2011	2012	2013	2014
0	grænse*	14.067	14.543	15.171	15.448	15.895	16.552
grænse	9.999	5.706	5.666	5.621	5.541	5.616	5.582
10.000	49.999	2.157	2.190	2.208	2.244	2.251	2.249
50.000	199.999	572	580	577	598	625	625
200.000	399.999	82	82	87	91	96	93
400.000	599.999	23	25	27	26	24	24
600.000	899.999	1	1	1	2	3	4
I alt		22.608	23.087	23.692	23.950	24.510	25.129

* Beløbsgrænsen for udbetaling, som fra 2009 til 2014 er steget fra 1.842 kr. til 2.070 kr., er i tabellen nævnt som "grænse".

Kilde: Kulturstyrelsens udbetalingsstatistik

Det fremgår, at der i årene 2009-2014 er en stigning i antallet af tilmeldte personer fra 22.608 til 25.129, dvs. en stigning på 2.521 personer (10 %) over seks år. I denne årrække bliver der i gennemsnit tilmeldt 420 personer om året.

Samtidig ses, at antallet af personer, der ikke får udbetalt biblioteksafgift, er steget fra 14.067 personer i 2009 til 16.552 personer i 2014, i alt en stigning på 2.485 personer (15 %). I 2014 er i alt 25.129 personer tilmeldt til biblioteksafgiften. På grund af grænsen for udbetaling på 2.070 kr. deles biblioteksafgiften i 2014 af 8.577 personer.

Tablet 4.2: Modtagere af biblioteksafgift 2009-2014 samt beløbsgrænsen for udbetaling.

Årstal	Antal personer	Beløbsgrænse i kroner
2009	8.549	1.842
2010	8.544	1.910
2011	8.521	1.946
2012	8.502	2.002
2013	8.615	2.034
2014	8.577	2.070

Kilde: Kulturstyrelsens udbetalingsstatistik

Antallet af personer, der modtager biblioteksafgift i 2014 (8.577), ligger således tæt på antallet af personer, der modtog biblioteksafgift i 2009 (8.549), og tabel 4.1 viser, at der i årene 2009-2014 heller ikke sker store forskydninger inden for de viste udbetalingsintervaller.

I 2014 så fordelingen af biblioteksafgiften i hovedtræk således ud⁹:

- 4 % får mere end 100.000 kr.
- 31 % får mellem 10.000 kr. og 99.999 kr.
- 23 % får mellem 5.000 kr. og 9.999 kr.
- 42 % får mindre end 5.000 kr. i biblioteksafgift.

Alle bøger i Danmark er registreret i Nationalbibliografien, herunder de bøger, der omfattes af biblioteksafgiften. I Nationalbibliografien skelnes der mellem bøger for voksne (f.eks. "Fasandræberne"), bøger til skoler (f.eks. "Vild med Dansk"), og bøger til børn (f.eks. "Cykelmyggen Egon"). Der er ikke overlap mellem de tre kategorier.

Udbetalingen af biblioteksafgift til de tre kategorier fordeles på følgende måde:

Tablet 4.3: Fordeling af biblioteksafgift 2009-2014 i % af udbetalingen opgjort på bidragydere til bøger for voksne, bøger for skoler og bøger for børn.

Årstal	Udbetaling, kr.	Bøger, voksne	Bøger, skoler	Bøger, børn
2009	158 mio.	59,0 %	16,2 %	24,7 %
2010	161 mio.	58,9 %	16,6 %	24,5 %
2011	163 mio.	58,4 %	16,3 %	25,3 %
2012	167 mio.	58,0 %	16,5 %	25,6 %
2013	171 mio.	58,3 %	16,3 %	25,5 %
2014	173 mio.	58,6 %	15,9 %	25,5 %

Kilde: Kulturstyrelsens udbetalingsstatistik

Ovenstående tabel viser, at biblioteksafgiftens fordeling på bogkategorier har været stabil.

⁹ I henhold til Kulturstyrelsens udbetalingsstatistik.

5.

SÆRLIGT OM BIBLIOTEKSAFGIFT I FORHOLD TIL UDLÅN PÅ SKOLEBIBLIOTEKER

5.1 Udlån på skolebiblioteker og den nuværende biblioteksafgiftsordning

Som nævnt i afsnit 3.1 fordeles biblioteksafgiften til rettighedshavere, hvis fysiske bøger benyttes på de af loven omfattede biblioteker, herunder skolebibliotekerne. Når en fysisk bog står på et skolebibliotek, indgår den i skolebibliotekernes indberetninger og derved i beregningen af biblioteksafgiften. Skolebibliotekerne henhører under Undervisningsministeriet.

Skolebibliotekerne indeholder både almindelige "hyldebøger" til individuelt udlån til elever og bøger, der lånes ud som hele classesæt.

For så vidt angår bøger, der anvendes som læremidler i skoleklasserne, sonderer man i biblioteksafgiftsmæssig sammenhæng mellem "taskebøger" og "klassesæts-eksemplarer". Med classesætseksemplarer menes der bøger, der udlånes i classesæt gennem skolebibliotekerne, mens der med taskebøger menes de bøger, som eleverne klassevis får udleveret til brug i undervisningen ved skoleårets begyndelse, og som ikke udlånes løbende gennem skoleåret.

Hyldebøger og classesætseksemplarer skal indgå i skolebibliotekernes indberetninger – dog således, at eksemplarer over 15 beskæres med 2/3, jf. lovbekendtgørelse om biblioteksafgift, § 3, stk. 6. Taskebøger holdes udenfor.¹⁰

5.2 Udbredelsen af digitale læremidler

Kulturstyrelsen har i forbindelse med udvalgets arbejde undersøgt brugen af digitale læremidler i skolerne.

De digitale læremidler er en fællesbetegnelse for materialetyper, der distribueres og tilgås digitalt. Det kan både være hjemmesider, i-bøger (interaktive bøger), e-bøger og fagportaler, der samler forskelligt undervisningsmateriale inden for et givent fag. Digitale læremidler supplerer de fysiske bøger, herunder classesæt og taskebøger, jf. afsnit 5.1.

¹⁰ Dette princip følger af lovforarbejderne til lov 1021 af 23. december 1998.

Især fagportalerne finder udbredelse på folkeskolerne. Portalerne kan typisk tilgås både via PC'er og tablets. En fagportal minder i indhold om en grundbog med tilhørende opgavehæfte samt de fotokopier, der traditionelt har været brugt i undervisningen. Indholdet kan anvendes på tværs af portaler, så et givent materiale kan optræde på flere platforme. De digitale læremidler udbydes af forlag, forfattere mv.

Der findes i dag fagportaler, der opfylder de samme behov som de traditionelle fysiske bøger fra skolebibliotekerne. Der foreligger imidlertid ikke noget statistik over, i hvilket omfang fagportalerne erstatter de fysiske bøger i skolerne. Dette gælder både i forhold til de bøger, der står på skolebibliotekerne til almindeligt udlån, og i forhold til de klassesæt og taskebøger, der leveres til brug for undervisningen.

DEL 3

DIGITALE UDLÅNSTJENESTER

6.

BESKRIVELSE AF BIBLIOTEKERNES DIGITALE UDLÅNSTJENESTER

6.1 Hittidige udlånstjenester

I 2001 begyndte folkebibliotekerne at arbejde på mulighederne for at stille e-bøger til rådighed for brugerne bl.a. via Projekt Downlaan, som var et projekt opstartet af Københavns Kommunes og Aarhus Kommunes Biblioteker. Senere kom udlånsplatforme ebogsbibliotek.dk og ebib.dk (ikke at forveksle med eBib.dk) til. Begge tjenester ophørte ved udgangen af 2011 som følge af igangsættelsen af folkebibliotekernes nationale e-bogsprojekt, eReolen.dk.

eReolen var bygget op omkring en klikbaseret model, der ikke rummede nogen begrænsninger i antallet af udlån på den enkelte titel. Ved klikmodellen betalte bibliotekerne for hvert udlån. Flere forlag trak i 2012 deres titler ud af eReolen, fordi de fandt, at eReolens udlånsmodel truede det kommercielle salg.

Som alternativ etablerede forlagene tjenesten eBib, der til forskel fra eReolen opererede med en licensmodel, hvor biblioteket købte licenser med fire på hinanden følgende lån. Den enkelte licens kunne kun udnyttes af én bruger ad gangen, dvs. at lånerne i princippet kunne risikere at stå i kø til populære bøger, som de gør med trykte bøger. Når licenserne var fuldt anvendt, kunne biblioteket anskaffe en ny licens til yderligere udlån.

eReolen var landsdækkende, mens der var 64 kommunebiblioteker tilsluttet eBib.

6.2 Nuværende udlånstjenester

6.2.1 Den nye eReolen

Fra 2015 er folkebibliotekernes udlån af e-bøger og netlydbøger igen blevet samlet i en national tjeneste, da en ny version af eReolen er gået i luften. eReolen omfatter alle landets folkebiblioteker, således at en e-bog automatisk er tilgængelig i alle landets kommuner, når den stilles til rådighed på eReolen. De enkelte biblioteker kan dog have begrænsninger for, hvor mange udlån kommunens borgere må benytte sig af.

Aftalerne med forlagene omkring tilrådighedsstillelse af værker på den nye eReolen indgås af DDB (Danskernes Digitale Bibliotek), der er et forpligtende udviklings-

samarbejde mellem Kommunernes Landsorganisation, KL og Kulturministeriet, som bl.a. skal styrke bibliotekernes muligheder for at håndtere og formidle e-bøger og andre netbaserede materialer. Derudover står DDB for fælles indkøb, administration og forhandling af alle digitale materialer til folkebibliotekerne. DDB blev etableret i efteråret 2013.

De bagvedliggende aftaler med forlagene om betalingen for at stille titlerne til rådighed er forskellige fra titel til titel og afhænger af de konkrete aftaler med forlagene. Der opereres med tre aftalemodeller:

- En *klikmodel*: Hver gang en bruger låner en e-bog, betaler biblioteket forlaget for udlånet. Der er ingen begrænsninger på samtidige lån. Pris pr. klik kan være fast eller udgøre en procentdel af f.eks. e-bogens nettoppris.
- En *eksemplarmodel* (også benævnt licensmodellen): DDB indkøber et antal eksemplarer af e-bogen, som hver indeholder et givent antal lån. Bibliotekerne betaler herefter DDB, når bogen lånes ud. E-bogen kan i denne model kun lånes ud til én låner ad gangen. Det vil sige, låneren kan opleve at stå i kø til en titel. Når lånene er forbrugt, er eksemplaret forbrugt.
- En *abonnementsmodel*: Bibliotekerne betaler forlaget én gang årligt for ubegrænset forbrug for et helt år. Prisen, bibliotekerne betaler forlaget, baseres på forgangne års forbrug af den pågældende titel.

Aftalen med de største forlag i Danmark er den, at eksemplarmodellen gælder for de fleste nyudgivelser i en periode på 6 måneder efter deres udgivelse, hvorefter de overgår til den klikbaserede model. For andre titler – typisk fra mindre forlag – vil det udelukkende være klikmodellen, der gælder. Abonnementsmodellen vil typisk finde anvendelse ved tilrådighedstillelse af ældre bagkatalogtitler.

Forlagene kan vælge, hvorvidt de vil sætte en titel til udlån, og hvilken af modellerne den skal udlånes igennem, ligesom de også kan vælge at trække en titel ud af tjenesten. Forlagene kan endvidere bestemme, om der skal sættes et loft på 1000 udlån pr. år for givne titler.

Mange oversatte titler kan udelukkende udlånes via licensmodellen.

Udlån af netlydbøger sker gennem eReolen efter klikmodellen. Frem til januar 2015 blev netlydbøger udlånt via tjenesten Netlydbog.dk, der blev etableret i 2008. I 2014 tilbød alle landets biblioteker adgang til Netlydbog.dk. Fra januar 2015 indgik Netlydbog.dk i eReolen.

6.2.2 Øvrige digitale tjenester

Ud over de ovenfor omtalte digitale udlånstjenester stiller visse biblioteker også en række andre digitale ressourcer til rådighed, først og fremmest forskellige typer af digitale opslagsværker, aviser, tidsskrifter og engelsksprogede databaser med fag-e-bøger.

6.2.3 NOTA

NOTA, tidligere Danmarks Blindebibliotek, stiller lydbøger og e-bøger til rådighed for blinde, synshandicappede og ordblinde i medfør af ophavsretslovens § 17.

NOTA skal indberette sin bestand i medfør af biblioteksafgiftsloven § 5. Da alle udlån fra NOTA imidlertid sker digitalt, indberetter NOTA ikke i dag sit bestandstal.

NOTA havde i februar 2015 ca. 80.000 tilmeldte brugere.

Ifølge tal fra NOTA havde det i 2014 et udlån på ca. 540.000 netlydbøger og ca. 130.000 e-bøger¹¹.

6.3 Forretningsmodeller i forbindelse med digitalt udlån

Betalingen til forfatterne m.fl. og forlag for det digitale udlån adskiller sig på flere måder fra den indtægt, der er forbundet med det fysiske udlån.

I forbindelse med det fysiske udlån får forlaget en betaling, når bibliotekerne indkøber bogen, som efterfølgende deles med forfattere og andre rettighedshavere på baggrund af rettighedshavernes forlagsaftaler. Rettighedshaverne modtager som nævnt ikke vederlag for udlånet. Forfattere mv. kan modtage biblioteksafgift, der udregnes som beskrevet ovenfor i afsnit 3.3.

Ved det digitale udlån betales der et vederlag i henhold til de ophavsretlige regler. Biblioteket betaler vederlag til forlaget, og forlaget afregner med forfatteren mv. på baggrund af de individuelle aftaler. Der kan dog være situationer, hvor betalingen sker direkte til forfatteren mv., f.eks. hvis forfatteren mv. har de digitale rettigheder til det pågældende værk. Der tildeles ikke biblioteksafgift for udlånet.

I den nye eReolen er der som nævnt i 6.2.1. tre forskellige udlånsmodeller. Forretningsmodellerne bag disse er nævnt nedenfor:

- Licensmodellen:

Prisen for en titel udlånt gennem licensmodellen vil være den nettopris, som forlagene sætter, hvilket vil være i omegnen af 110-130 kr. pr. e-bog.

Et regneeksempel med licensmodellen ser således ud:

En licens til en e-bog med 4 eller 5 udlån koster 120 kr. Dermed koster et lån bibliotekerne henholdsvis 30 og 24 kr. ekskl. transaktionsomkostninger (3,25 kr.).

¹¹ Udlånstallene inkluderer ikke tal for udlån gennem NOTA's studieserviceordning, da den omfatter digitalt materiale til ungdoms- og videregående uddannelser, som ikke er omfattet af biblioteksafgiften.

DDB lægger ud for betalingen, således at licenserne kan fordeles nationalt til bibliotekerne. De enkelte biblioteker betaler herefter DDB for brugen af licensen.

- Klikmodellen:

	0-6 mdr. fra e-bogens udgivelsesdato	7-24 mdr. fra e-bogens udgivelsesdato	Over 24 mdr. fra e-bogens udgivelsesdato	Småskrifter og "lav pris"
Pris bibliotek	17,50 kr.	16,00 kr.	13,50 kr.	8,25 kr.
Betaling til forlag	14,50 kr.	13,00 kr.	10,50 kr.	5,25 kr.

Kilde: eReolen, 2015

Klikmodellen benyttes også for netlydbøgerne, dog benyttes aldersdifferentieringen, som vist i skemaet ovenfor, ikke. Prisen for en netlydbog er således fast 17 kr.

- Abonnementsmodellen:

Hovedreglen i denne forretningsmodel er, at prisen baseres på forgangne års forbrug. Der forhandles om abonnementsløsninger med forskellige forlag, men der foreligger på nuværende tidspunkt ingen oplysninger om økonomien i disse.

Det er selskabet Publizon, som distribuerer forlagenes e-bøger og lydbøger til forhandlerne og bibliotekerne.

Der foreligger ikke undersøgelser, der viser, hvor stor en del af betalingen til forlagene der videregives til den enkelte forfatter. Da den enkelte forfatters andel afhænger af dennes kontrakt med forlag, vil forfatterens betaling pr. udlån variere fra forfatter til forfatter. Dansk Forfatterforening og Danske skønlitterære Forfattere oplyser, at der imidlertid også er grupper blandt modtagerne af biblioteksafgift, som ikke får andel i vederlaget, da deres forlagskontrakter overdrager alle digitale rettigheder til forlaget. Forfatterforeningerne vurderer, at mange oversættere og illustratører f.eks. honoreres med et alt inklusive-engangsvederlag for al fremtidig udnyttelse af deres værker, således at de ikke modtager royalties af f.eks. forlagenes salg til biblioteker.

De digitale læremidler til skolerne sælges typisk som abonnementsordninger med et antal brugere til de enkelte skoler. Prisen for de konkrete læremidler afhænger af aftaler mellem skoler, forlag, forfatter mv., og er forskellig fra materiale til materiale.

DEL 4

BIBLIOTEKSAFGIFTENS UDVIKLING

7.

FOLKE- OG SKOLEBIBLIOTEKERNES BESTAND OG UDLÅN

7.1 Bestand og udlån på folkebibliotekerne

7.1.1 Fysiske bøger på folkebibliotekerne

Nedenstående tabel 7.1 viser udviklingen fra 2009 til 2013 i folkebibliotekernes bestand og udlån af fysiske bøger. Tallene indeholder alle de indberettede titler fra folkebibliotekerne, herunder titler, der ikke indgår i biblioteksafgiftsberegningen, f.eks. titler fra ikke-tilmeldte forfattere og fremmedsprogede titler.

Tabel 7.1: Bestand og udlån af fysiske bøger på folkebibliotekerne

Årstal	Bestand	Årligt fald i bestand	Antal udlån	Årligt fald i antal udlån
2009	19,2 mio.		31,9 mio.	
2010	18,4 mio.	4,2 %	30,7 mio.	3,8 %
2011	17,3 mio.	6,0 %	30,0 mio.	2,3 %
2012	16,6 mio.	4,0 %	29,2 mio.	2,7 %
2013	16,1 mio.	3,0 %	28,3 mio.	3,1 %

Kilder: Folkebibliotekernes fysiske materialer efter område, samling, opgørelse, materialetype og alder, Danmarks Statistik. Udlånstallene inkluderer ikke fornyelser af udlån.

Af ovenstående kan konstateres, at der fra 2009 til 2013 har været et årligt fald på mellem 3,0 og 6,0 % i bestand, og et årligt fald på mellem 2,3 og 3,8 % i udlån af fysiske bøger fra folkebibliotekerne. Dette betyder, at der er i perioden samlet set har været et fald på 15,7 % i bestand og 11,3 % i udlån.

7.1.2 E-bøger på Folkebibliotekerne

Som gennemgået ovenfor i afsnit 6.2.1, er det i dag muligt at låne e-bøger igennem eReolen. Da tjenesten først er blevet genlanceret den 1. januar 2015 som en national tjeneste med tilslutning fra landets forlag og biblioteker, findes der endnu ikke årlig statistik over udbuddet og udlånet af e-bøger fra tjenesten. For januar måned 2015 oplyser eReolen, at udlånstallet var 85.674, i februar var tallet 87.960. Til sammenligning var udlånstallet i januar 2014 på 51.577.

Der blev for Netlydbøgernes vedkommende i januar 2015 udlånt 90.666 netlydbøger Og 90.090 netlydbøger i februar. Til sammenligning blev der i januar 2014 udlånt ca. 52.000 netlydbøger.

Udbredelsen af e-bøger på bibliotekerne fra 2012 og frem til i dag belyses i nedenstående tabel ¹².

Tablet 7.2: Udbud af e-bogstitler fra eReolen og eBib 2012-2015

Årstal	Antal titler eReolen	Antal titler eBib
2012	1.712*	
2013	3.491	6.713
2014	7.108	8.000
2015	9.736**	Tjenesten lukkes december 2014
* En række forlag trak sig 1. november 2012 ud af samarbejdet omkring eReolen, hvor- med antallet af titler faldt med 60 % fra 4.171 titler til 1.712 titler, jf. afsnit 6.1.		
** Per februar 2015.		

Kilder: for eReolen: Netbib.dk. For eBib: Tal oplyst til Kulturstyrelsen af Publizon.

Note: Der forekommer sammenfald af titler stillet til rådighed på eBib og eReolen.

Tabellen viser, at der i perioden 2012-2015 har været et stigende udbud af e-bøger på bibliotekerne.

E-bøgernes samlede titelantal er ikke sammenligneligt med bestandstallet for de fysiske bøger. Bestandstallet for fysiske bøger inkluderer alle bind, der står på folkebibliotekerne, således at en enkelt titel f.eks. kan medtælles 30 gange i det samlede bestandstal, hvis der står 30 bind på bibliotekerne. Ved opgørelsen over de elektroniske bøger opgøres hver titel kun én gang.

Folkebibliotekernes udlån af e-bøger gennem de to tjenester vises ved nedenstående tabel:

Tablet 7.3: Udlån fra eReolen og eBib 2012-2014

Årstal	Antal udlån fra eReolen	Antal udlån fra eBib	Totalt
2012	745.870		745.870
2013	641.674	50.996	692.670
2014	598.168	145.124	743.292

Kilde: eReolen og Publizon

¹² Tallene for eBib skal tages med det forbehold, at tallet for den totale sum af titler, der er tilgængelige via eBib, ikke er lig med antallet af titler, der er tilgængelige på hvert folkebibliotek. De enkelte biblioteksindkøbsfællesskaber bestemmer, hvilke titler og hvor mange licenser per titel de vil indkøbe. Antallet af titler, der stilles til rådighed via eBib, er altså forskelligt rundt om i landet.

Som det ses af tabellen, faldt udlånet fra eReolen fra 2012 til 2014. Udlånstallet fra eBib steg fra 2013 til 2014. Det samlede udlånstal faldt i 2013, mens tallene for 2014 er på niveau med tallene fra 2012.

Herudover fører Danmarks Statistik fortegnelser over udlånet af e-bøger mv. Dette tal omfatter også udlån af forskellige former for danske og fremmedsprogede netpublikationer, herunder udlån fra udenlandske netressourcer, som f.eks. den engelsksprogede tjeneste Ebrary, som indeholder mere end 88.000 bøger fra mere end 180 udenlandske forlag. Tallene inkluderer derfor også materiale, der ikke er relevant i forhold til den nuværende biblioteksafgiftsordning, f.eks. fordi det ikke er dansksproget.

Nedenstående tabel viser det samlede udlån af e-bøger fra danske og udenlandske e-bogstjenester.

Tablet 7.4: Udlån af e-publikationer fra folkebibliotekerne

Årstal	E-publikationer	Årlig stigning i %
2009	0,1 mio.	
2010	0,2 mio.	23,6 %
2011	0,3 mio.	65,9 %
2012	1,3 mio.	444,3 %*
2013	1,4 mio.	7,7 %

* eReolen åbnede for udlån i november 2011.

Kilde: Brug af elektroniske ressourcer: Folkebiblioteksstatistikken, Danmarks Statistik.

Note: E-publikationer skal i tabellen forstås bredt som "Digitale monografier. Tekst", der også omfatter andre type netpublikationer. Kategorien anvendes af Danmarks Statistik, som ikke skelner mellem e-bøger og andet tekstbaseret digitalt materiale.

Som det ses af ovenstående, er der tendens til et stigende udlån af e-publikationer på bibliotekerne.

7.1.3 Bestand og udlån af fysiske lydbøger og netlydbøger

Lydbøger i fysisk form (kassettebånd eller cd) er omfattet af reglerne for både biblioteksafgiften for bøger og for rådighedsbeløb for grammofonplader mv. Forfattere og oversættere til de fysiske lydbøger er berettiget til biblioteksafgift for bøger, jf. biblioteksafgiftslovens § 1, stk. 2, mens indlæseren af en lydbog er berettiget til en andel af rådighedsbeløbet for grammofonplader mv., jf. biblioteksafgiftslovens § 8, stk. 1. Rådighedsbeløbet behandles i rapportens del 5, afsnit 10.

Table 7.5: Folkebibliotekernes bestand og udlån af fysiske lydbøger 2009-2013

Årstal	Bestand af fysiske lydbøger	Årligt fald, bestand	Udlån af fysiske lydbøger	Årligt fald, udlån
2009	510.295		1,6 mio.	
2010	468.782	8,1 %	1,6 mio.	0 %
2011	451.215	3,8 %	1,5 mio.	6,3 %
2012	433.343	4,0 %	1,4 mio.	6,7 %
2013	419.962	3,0 %	1,3 mio.	7,1 %

Kilde: Danmarks Statistik: Folkebibliotekernes fysiske materiale, bestand og udlån af lydbøger. I udlånstallene er ikke medtaget fornyelser af udlån.

Af ovenstående kan konstateres, at der i alle årene fra 2009 til 2013 har været et fald på ca. 17,7 % i bestand og ca. 18,7 % i udlån af fysiske lydbøger.

Som beskrevet ovenfor i afsnit 6.2.1 tilbyder folkebibliotekerne udlån af netlydbøger via eReolen.dk. I nedenstående tabel 7.6 beskrives udviklingen i antallet af udbudte e-bøger igennem bibliotekernes hidtidige digitale udlånstjeneste for netlydbøger, Netlydbog.dk, samt antallet af udlån af disse e-bøger.

Table 7.6: Antal titler og udlån af netlydbøger fra Netlydbog.dk 2012-2014

Årstal	Netlydbogstitler hos Netlydbog.dk	Årlig stigning, titler	Udlån af netlydbøger via Netlydbog.dk	Årlig stigning, udlån
2012	2.272		459.060	
2013	3.304	45,4 %	546.047	18,9 %
2014	4.262	29,0 %	716.607	23,8 %

Kilde: Netbib.dk

I februar 2015 stillede eReolen 4.429 netlydbogstitler til rådighed.

Sammenfattende kan det udledes, at der i perioden 2012-2015 har været en stigning i både antallet af titler og udlån af netlydbøger.

Tallet for det samlede antal netlydbogstitler kan ikke direkte sammenlignes med bestandstallet for de fysiske lydbøger, da en e-bog, der distribueres via internettet, ikke findes i et bestemt antal eksemplarer, men derimod udgøres af en enkelt datafil, der principielt kan distribueres et uendeligt antal gange. Brugeren benytter sig imidlertid af netlydbøger på samme måde som de fysiske lydbøger, hvorfor udlånstallene for de fysiske lydbøger godt kan sammenlignes med tallene for udlån af netlydbøger.

7.2 Skolebibliotekerne¹³

7.2.1 Skolebibliotekernes bestand og udlån

Det indberettede antal bind fra skolebibliotekerne er for både 2013 og 2014 ca. 20 mio. som anført i tabel 7.7. Der føres ikke statistik over udlån fra skolebibliotekerne.

7.3 Sammenligning af bestand og andel af biblioteksafgift fra folke- og skolebibliotekerne

En sammenligning af bestandsindberetningen fra folke- og skolebibliotekerne viser, at der på skolebibliotekerne står flere bøger, der udløser biblioteksafgift, end der gør på folkebibliotekerne.

Tabel 7.7: Samlet indberettet bestand af bøger fordelt på folke- og skolebiblioteker

År	Folkebiblioteker		Skolebiblioteker	
	Andel	Antal bind	Andel	Antal bind
2013	38,3 %	12,8 mio. bind	61,7 %	20,6 mio. bind
2014	38,9 %	12,7 mio. bind	61,1 %	20,0 mio. bind

Kilde: Kulturstyrelsen

Samtidig viser tallene, at den største andel af biblioteksafgiften udbetales for bøger, der står på folkebibliotekerne.

Tabel 7.8: Biblioteksafgift opgjort i den procentuelle fordeling mellem indberettet bestand på folke- og skolebiblioteker¹⁴

År	Folkebiblioteker		Skolebiblioteker	
	Andel	Beløb (mio. kr.)	Andel	Beløb (mio. kr.)
2013	54,2 %	98,9 mio. kr.	45,8 %	78,5 mio. kr.
2014	55,1 %	95,2 mio. kr.	44,9 %	77,6 mio. kr.

Kilde: Kulturstyrelsen

Som det ses, udgør den indberettede bestand fra skolebibliotekerne i 2014 61,1 % af den samlede bestand, der ligger til grund for beregningen af biblioteksafgiften. Skolebibliotekernes indberettede bestand udløser imidlertid kun 44,9 % af biblioteksafgiften.

Hertil bemærkes, at biblioteksafgiften – som gennemgået i afsnit 3.3.1 ovenfor – ud over bestanden afhænger af sidetal, litteraturtype og fordelingsnøgle.

¹³ Med skolebibliotek menes bibliotekerne på landets folkeskoler. Skolebibliotekerne ændrede i 2014 navn til pædagogiske læringscentre. Betegnelsen skolebibliotek fastholdes i nærværende rapport.

¹⁴ Kulturstyrelsen har foretaget analysen i tabel 7.8 på følgende vis: Udgangspunktet i analysen er de titler, som har udløst point i hvert enkelt år. For hver titel, der har udløst point, er summen af personlige point fundet, den totale sum af de indberettede bind (efter afskæring), summen af bind indberettet af folkebiblioteker og summen af bind indberettet af skolebiblioteker (efter afskæring). Dernæst er det blevet opgjort, hvor mange point henholdsvis skole- og folkebibliotekernes bind har udløst for hver enkelt titel.

Forskelle angående antal sider, litteraturtype eller fordelingsnøgle kan derfor begrunde, at bestanden på folkebibliotekerne udløser en større biblioteksafgift end bestanden på skolebibliotekerne.

DEL 5

UDVALGETS ANBEFALINGER

8.

UDVALGETS ANBEFALINGER TIL EN BIBLIOTEKSAFGIFT FOR E-BØGER

8.1 Baggrund for udvalgets anbefalinger

Baggrunden for udvalgets vurderinger og anbefalinger er følgende:

- Folkebibliotekernes bestand og udlån af de fysiske bøger og lydbøger er faldende.
- På trods af den faldende bestand, er der stadig markant større udlån af de fysiske bøger og lydbøger end af e-bøger og netlydbøger.
- Udviklingen af biblioteksafgiften er stabil i forhold til modtagerantal og størrelsen af de udbetalte beløb.
- Udlånet af e-bøger fra biblioteker er i disse år genstand for markante ændringer, hvilket blandt andet ses af de skiftende udlånstjenester og forretningsmodeller på området.
- I forbindelse med bibliotekernes udlån af fysiske bøger kan forfatterne mv. få biblioteksafgift for bestanden af deres bøger på bibliotekerne samt betaling for salget af bøgerne til bibliotekerne.
- I forbindelse med bibliotekernes udlån af e-bøger får forfatterne mv. betaling i henhold til de bagvedliggende aftaler mellem forlag, forfattere, biblioteker mv., men på nuværende tidspunkt ikke biblioteksafgift.
- Folkebibliotekernes antal og udlån af e-bøger og netlydbøger forventes at stige, da titeluddet på eReolen er stigende, og udlånstal for de første måneder i 2015 for eReolen viser en stigning i antallet af udlån.

Såfremt den nuværende biblioteksordning fastholdes, vil denne udvikling have følgende konsekvenser:

- Faldet i den samlede bestand betyder, at biblioteksafgiften vil skulle fordeles mellem færre fysiske bøger og lydbøger, hvilket vil medføre, at de analoge værker i fremtiden vil kunne udløse en højere afgift pr. eksemplar fra år til år. En konsekvens af dette vil også være, at færre personer vil falde for minimumsgrænsen¹⁵. Dette betyder derfor samtidig en ændring i rettighedshavernes indtægtskilder.
- Ældre forfatterskaber vil alt andet lige få en større andel af biblioteksafgiften. Dette skyldes, at en stor del af de nyudgivelser, som bibliotekerne indkøber, i dag udkommer i trykt og digital form på samme tid. For yngre forfatterskaber vil en

¹⁵ Dog vil denne udvikling næppe vise sig på kort sigt. Kulturstyrelsens udbetalingsstatistik for 2009-2014, der er gengivet ovenfor på side 13, viser ikke en klar tendens til en stigning i udbetalingsstørrelserne. I forhold til minimumsgrænsen viser statistikken en stigning i antal personer, der falder under grænsen, hvilket dog skal ses i lyset af en tilsvarende stigning i antallet af tilmeldte personer.

voksende del af bøgerne derfor være tilgængelige digitalt. Omvendt vil ældre forfatterskaber typisk rumme mange titler, der endnu ikke kan fås i digital form.

På baggrund af ovenstående anbefaler udvalget derfor som en fremtidssikring af biblioteksafgiften som støtte til dansksproget litteratur, at også udlån af e-bøger og netlydbøger kommer til at udløse biblioteksafgift.

For mange af modtagerne er biblioteksafgiften en væsentlig indtægtskilde. Mens indkomsten fra royalties fra bogsalg og lignende kan svinge fra år til år, er biblioteksafgiften en stabil indtægt, der udgør en del af indkomsten for dem, der arbejder med at skrive, oversætte eller illustrere bøger som deres hovederhverv. For nogle er der tale om en betydelig del af indkomsten.

En biblioteksafgiftsordning, der omfatter udlån af e-bøger og netlydbøger, bidrager til, at forfattere mv. kan få en stabil indkomst, hvad enten deres værker er udgivet i fysisk eller digital form. Samtidig undgås det, at biblioteksafgiften medfører en skævvridning ved, at ældre forfatterskaber på urimelig måde tilgodeses på bekostning af nyere forfatterskaber.

Hertil kommer, at den nuværende biblioteksafgiftsordning, hvor digitalt materiale ikke er omfattet, ikke giver forfatterne noget incitament til at få digitaliseret ældre analoge værker. En digital biblioteksafgift vil derfor også kunne bidrage som et incitament for forfatterne til at digitalisere deres tidligere udgivelser – deres såkaldte bagkatalog. Hvad angår oversatte bøger og nyere titler, vil det dog ofte være forlagene og ikke forfatterne, der har de digitale udgivelsesrettigheder. Det er derfor især danske forfattere, der er debuteret før årtusindskiftet, der vil opleve en digital biblioteksafgift som et incitament til digitalisering, mens oversættere og illustratører kun sjældent har indflydelse på udgivelsesformen.

Det bemærkes, at denne anbefaling vil betyde, at forfattere mv. kan få biblioteksafgift for e-bøger på samme måde som for fysiske bøger, samtidig med at de får royaltymbetaling for det digitale udlån gennem deres respektive forlagskontrakter.

Samlet set vurderes det, at en omlægning af biblioteksafgiften fremadrettet vil understøtte biblioteksafgiftens rolle som støtte til dansk sprog og kultur.

8.2 Generelle elementer i en digital ordning

8.2.1 Overordnede principper for en digital ordning

En digital ordning bør tilgodeses følgende forhold:

- Afgiften skal sikre modtagerne et stabilt støttebeløb uden de store udsving fra år til år af hensyn til de individuelle forfatterøkonomier.

- Ændringer implementeres over en længere periode, således at indfasningsperioden kan danne erfaringsgrundlag for en langsigtet ordning.
- Afgiften tildeles efter objektive kriterier ligesom den gældende biblioteksafgiftsordning.
- Afgiften skal være gennemskuelig for modtagerne.
- Afgiften skal være uafhængig af, hvilken type udlånsaftale bibliotekerne indgår med rettighedshaverne.
- En biblioteksafgift for digitale bogværker må ikke medføre en væsentlig øget administration for hverken bibliotekerne eller Kulturstyrelsen efter implementeringen.

8.2.2 Størrelsen af en digital pulje

I lyset af ovenstående anbefales det, at der afsættes en andel af biblioteksafgiften til en pulje for e-bøger, som indfases over en årrække. Den anbefalede andel fastsættes som en procentdel af den samlede pulje til biblioteksafgift med en stigning i løbet af den firårige indfasningsperiode.

Under forudsætning af, at puljen kan træde i kraft i 2017, foreslås det, at den det første år udgør 4 % af bevillingen til biblioteksafgift og forøges gradvist over 4 år. Med ikrafttrædelse i 2017 menes der, at 2017 bliver optællingsåret. Udbetalingen af biblioteksafgift til e-bøger finder således sted i 2018 baseret på data fra 2017. Den gradvise procentuelle forøgelse af puljen fra 2017 foreslås at forløbe således:

- År 1: 4 % (i 2014 svarende til ca. 6,9 mio. kr.)
- År 2: 6 % (i 2014 svarende til ca. 10,4 mio. kr.)
- År 3: 6 % (i 2014 svarende til ca. 10,4 mio. kr.)
- År 4: 8 % (i 2014 svarende til ca. 13,8 mio. kr.).

Med de foreslåede procentsatser og den gradvise stigning tilstræbes det, at modtageren ikke oplever store udsving i udbetalinger fra biblioteksafgiften ved indfasningen af en digital ordning, hvilket har været et kriterium for udvalgets arbejde.

Ordningen har som konsekvens, at der er færre penge til fordeling af biblioteksafgiften for fysiske bøger, hvilket betyder, at forfattere mv., der har en stor mængde digitale udgivelser til rådighed på bibliotekerne, vil blive tilgodeset i den nye ordning, hvorimod forfattere med få eller ingen digitale titler vil kunne opleve et fald i deres biblioteksafgift.

Udvalget har lagt vægt på, at ovenstående udvikling i fordeling af biblioteksafgiften skal foregå så lempeligt som muligt, altså med moderate procentstigninger hen over en fireårig indfasningsperiode, så man som modtager af biblioteksafgift får mulighed for at indrette sig herefter.

Samtidig får puljen med de foreslåede procentsatser efter udvalgets opfattelse en størrelse, der giver mulighed for, at der kan udtrages brugbare erfaringer i forhold til en efterfølgende langsigtet ordning.

Danmarks Biblioteksforening har i udvalget tilkendegivet, at andelen af biblioteksafgift til e-bøger efter foreningens opfattelse burde være højere. En højere procentdel af afgiften øremærket til e-bøger vil efter foreningens opfattelse i højere grad, end det er tilfældet med den foreslåede procentsats, dels fremme forfatterens incitament til at få digitaliseret deres eksisterende fysiske bagkataloger, dels motivere til nye udgivelser i digital form.

Efter foreningens opfattelse vil biblioteksafgiften på e-bøger på den måde i højere grad kunne understøtte en i bibliotekssammenhæng ønskværdig udvikling på området.

Endelig har Danmarks Biblioteksforening givet udtryk for, at den digitale biblioteksafgifts indfasningsperiode burde indrettes, således at den procentuelle stigning i puljens størrelse fastlægges på baggrund af data for udviklingen i udlån af digitalt materiale, herunder fordelingen mellem udlån af e-bogsudgivelser og trykte udgivelser.

8.2.3 Tilmelding til den digitale pulje

Hvis en forfatter har tilmeldt sig biblioteksafgift for de fysiske bøger, vil de digitale udgaver af de samme værker automatisk indgå i beregningen, mens forfattere til e-bøger, der ikke findes i fysisk format, eller hvis fysiske format ikke er blevet registreret til beregning af biblioteksafgift, skal tilmelde de pågældende bøger for at opnå biblioteksafgift.

8.2.4 Indberetning

Indberetningen skal så vidt muligt ske efter de samme principper som den nuværende ordning. Dette betyder, at den digitale biblioteksafgift skal fordeles på baggrund af indberetninger fra folkebibliotekerne, skolebibliotekerne og NOTA, tidligere Danmarks blindebibliotek.

8.2.5 Minimumsgrænser og reduktion

Minimumsgrænsen for udbetaling fastholdes, dog således, at det er den samlede biblioteksafgift fra den fysiske og digitale pulje, der afgør, om en udbetaling falder under eller over grænsen. Hvis en forfatter f.eks. får 2.000 kr. fra den fysiske pulje og 100 kr. fra den digitale pulje, vil forfatteren i 2014-tal komme over bundgrænsen på 2.070 kr.

Reduktionsreglerne i bekendtgørelsens § 4, stk. 4, fastholdes ligeledes. Som for minimumsgrænsen er det den samlede biblioteksafgift fra både den fysiske og den digitale pulje, der er afgørende for, om en udbetaling reduceres i henhold til disse regler. Hvis en forfatter f.eks. får 400.000 kr. fra den fysiske pulje og 100.000 kr. fra den digitale pulje, vil udbetaling i 2014 blive reduceret, da beløb på over 442.922 kr. (grænseværdi i 2014) reduceres.

8.2.6 Digitale læremidler

Udbuddet af digitale læremidler skal indgå i biblioteksafgiften for e-bøger i det omfang, udlånet kan sidestilles med den måde, som fysiske bøger udlånes af folkebibliotekerne på i dag.

Digitale læremidler, herunder fagportaler og portaler med letlæsningsbøger til børn, der distribueres uden om skolebibliotekerne, vil derimod i ordningens fireårige indfasningsperiode blive holdt uden for den digitale biblioteksafgiftsordning. I forbindelse med evalueringen, der er behandlet under rapportens punkt 8.3.8, vil der blive set på, om fagportaler skal inkluderes i ordningen.

Såfremt digitale læremidler distribueres via skolebibliotekerne, men kan sammenstilles med "taskebøger" (læs mere ovenfor under afsnit 5), bør de også holdes ude af ordningen.

Lovens øvrige krav til, om en publikation er omfattet af ordningen, finder fortsat anvendelse. Digitale læremidler i form af fremmedsprogede titler, aviser, tidsskrifter etc. medregnes således ikke i ordningen.

8.3 Udvalgets forslag til modeller til fordeling af digital biblioteksafgift

8.3.1 Pointsystem i en digital afgift

Puljen for biblioteksafgift til e-bøger fordeles til modtagerne efter et pointsystem med objektive kriterier, der i videst muligt omfang minder om den ordning, der kendes fra de fysiske bøger, og som baserer sig på en pointtildeling på baggrund af eksemplaran-tal, sidetal, litteraturtype og fordeling mellem bidragydere mv. Udvalget lægger i den forbindelse vægt på, at der er udbredt accept af, at den nuværende biblioteksafgift for fysiske bøger er hensigtsmæssigt indrettet.

Udvalget foreslår derfor en model, der i videst muligt omfang baserer sig på de fordelingskriterier, man kender fra den eksisterende ordning for fysiske bøger, samtidig med at modellerne tager højde for de udfordringer, der er forbundet med at opføre de digitale materials omfang og bestand.

8.3.1.1 Udfordringer og løsninger vedrørende bestandsbegrebet

Folkebibliotekernes fysiske bestand afspejler dels, at bibliotekerne indkøber bredt inden for genrer, dels at materialet gøres tilgængeligt for lånerne ved indkøb af tilstrækkeligt antal eksemplarer. Endelig afspejler bestanden efterspørgslen efter givne værker, da bibliotekerne indkøber flere eksemplarer af de bøger, som forventes at blive udlånt meget.

En afgift for digitalt materiale kan imidlertid ikke fordeles ud fra bestanden, da e-bøger typisk streames eller downloades og derfor ikke findes i et bestemt antal eksemplarer på bibliotekerne. I den digitale virkelighed er e-bogen en datafil, der kan kopieres og distribueres et uendeligt antal gange.

For at løse udfordringen omkring bestandsbegrebet i en digital sammenhæng foreslår udvalget, at følgende faktorer bliver indarbejdet i en digital biblioteksafgift:

Der gives point for, at e-bogen stilles til rådighed (tilrådighedsstillelsesfaktor)

Der tildeles point for hver kommune, hvor e-bogen findes til udlån. Princippet honorerer det forhold, at biblioteket stiller en bog til rådighed for udlån, uanset om biblioteket selv har indkøbt den (det svarer til, at en bog kan være registreret i bibliotekets katalog, selv om den skal lånes fra et andet hovedbibliotek).

Der gives point for e-bogens udbredelse (udbredelsesfaktor)

Der tildeles point for hver kommune, hvor e-bogen har været udlånt. Alle kommuner udløser samme antal point, uanset kommunens størrelse. Disse point honorerer udbredelsen af en titel og svarer til, at bogen er blevet indkøbt af kommunens biblioteksvæsen.

Der gives point for e-bogens samlede anvendelse (anvendelsesfaktor)

Der tildeles point for graden af anvendelse. Ved anvendelse forstås både streaming og download. Disse point svarer til det forhold, at nogle papirbøger indkøbes i mange eksemplarer af bibliotekerne, fordi man forventer et højt udlån, mens andre kun købes hjem i ganske få eksemplarer, fordi man forventer et beskedent udlån. E-bøger med høje udlånstal bør tilsvarende udløse højere biblioteksafgift end e-bøger med lave udlånstal.

Udvalget har udarbejdet tre forskellige modeller for, hvordan ovenstående faktorer til erstatning for det fysiske bestandstal kan kombineres med forskellige vægtninger (se afsnit 8.3.2).

8.3.1.2 Udfordringer og løsninger vedrørende sidetal

I en digital ordning kan der ikke benyttes den samme sidetalsfaktor, som er gældende for den fysiske ordning. Dette skyldes, at e-bøger almindeligvis produceres i formater, der ikke benytter sidetal.

Udvalget anbefaler derfor, at man for e-bøger i stedet udregner sideantallet ud fra antallet af anslag (inklusive mellemrum) i e-bøgerne, således at 1.800 anslag¹⁶ omregnes til 1 side.

Dette skal dog suppleres med en række tillægsregler.

Tætskrevne vs. ikke-tætskrevne bøger

Bøger med få anslag som fx lyrik vil ofte få et lavere sideantal, når der for e-bøgerens vedkommende omregnes til antal anslag, og dermed opnå et lavere pointtal, end hvad der er gældende for de tilsvarende fysiske bøger.

Dette skyldes, at der ofte er meget "luft" på siderne i de fysiske digtsamlinger, hvor skriften typisk er sat stort, og der er mange linjespring. Modsat vil bøger med man-

¹⁶ En A4-side sættes som standard til 2000-2400 enheder. En bogside er typisk mindre og har færre enheder.

De 1.800 anslag per side vurderes af Forfatterforeningerne til at være det gennemsnitlige antal anslag for en dansk bog.

ge anslag pr. side, som f.eks. historiske biografer, der i det fysiske format ofte holdes omfangsmæssigt nede gennem tætskrevne sider og en lille skrifttype, ved e-bogs-omregningen til antal anslag ofte få et højere pointtal, end hvad der er gældende for de tilsvarende fysiske bøger.

For at kompensere for disse forhold foreslår udvalget, at der lægges 20 sider til alle tekstbøger. Disse 20 sider vil tælle forholdsvis højere for bøger med et lavt sidetal.

Illustrerede bøger

I en papirbog vil illustrationer medføre et højere sidetal. Når teksten i stedet optælles digitalt, regnes illustrationerne ikke med. Udvalget foreslår derfor, at sidetallet for illustrerede bøger skal tillægges 10 procent. Den eksisterende nationalbiografiske registrering afgør, hvorvidt en bog tæller som illustreret.

Tegneserier, billedbøger og lignende

Bøger, der primært bæres af billeder, indeholder et lavt antal tegn. Samtidig betyder de tekniske forhold ved fremstillingen af disse e-bøger, at det er muligt at beregne sidetallet for disse typer af bøger. Udvalget foreslår derfor, at sidetallet her opgøres på den samme måde som ved de analoge bøger. Da sidetællingen således fortsat vil gælde for tegneserier, billedbøger o.l., skal hverken de 20 sider eller de 10 procent, som behandles ovenfor, tillægges disse litteraturtyper.

Udgangspunktet for håndteringen af kriteriet omkring sidetal, herunder de særlige forhold omkring illustrerede bøger, er den nationalbiografiske registrering.

Netlydbøger

Udvalget anbefaler, at netlydbøger opgøres på samme måde som for de fysiske lyd-bøger, hvorfor 1 minut på lydbogen kan omregnes til $\frac{1}{2}$ point. (Se bekendtgørelsens § 7, stk. 2, for pointtildeling for lydbøger og denne rapport's afsnit 3.3.2).

Opgørelsen af sidetal kan således opsummeres således:

Tablet 8.1: Udregning af sidetal på baggrund af bogtype

Bogtype	Udregning af sidetal
Alle bøger, eksklusive de nedenstående bogtyper.	
Illustrerede bøger	Almindelig udregning + 10 %
Tegneserier, billedbøger og lignende	Sider tælles som de analoge bøger
Lyd-bøger	Opgøres på samme måde som for de fysiske lyd-bøger (1 minut = $\frac{1}{2}$ point)

8.3.2 Modeller til fordeling af biblioteksafgift

Udvalget har arbejdet med 3 modeller (A-C), der opererer med de kendte faktorer samt den digitale omregning af sidetallet. Forskellen mellem modellerne består i forskellige måder at kombinere faktorerne omkring tilrådighedsstillelse, udbredelse og den samlede anvendelse:

- Model A baseres på en kombination af tilrådighedsstillelse, udbredelse og samlede anvendelse.
- Model B baseres på en kombination af tilrådighedsstillelse og udbredelse.
- Model C baseres på den samlede anvendelse.

Tabel 8.2: Faktorer i de tre modeller sammenlignet med faktorer i den nuværende biblioteksafgift for bøger

Faktorer	Trykte bøger	Model A	Model B	Model C
Antal bind (bestand)	•			
Antal kommuner, hvor bogen er til rådighed		•	•	
Antal kommuner, hvor bogen har været udlånt		•	•	
Samlede anvendelse (antal udlån)		•		•
Antal sider	•	•	•	•
Point for genre	•	•	•	•
Fordelingsnøgle	•	•	•	•

Nedenfor gennemgås de tre modeller.

8.3.3 Model A

I model A fordeles den digitale afgift på baggrund af følgende kriterier:

1. sidetal pr. titel – omregnet for digitalt materiale
2. point for litteraturtype
3. fordelingsnøgle
4. antal kommuner, hvor bogen er til rådighed (tilrådighedsstillelse)
5. antal kommuner, hvor bogen er udlånt (udbredelse)
6. en faktor for den samlede anvendelse, beregnet ud fra bogens samlede antal udlån det foregående år (anvendelse).

Modellens tre første kriterier er identiske med de kriterier, der benyttes i den nuværende udregningsmodel for den fysiske biblioteksafgift, dog således at sidetallet beregnes på baggrund af de principper, der er fastslået i 8.3.1.2.

Modellens sidste tre kriterier afløser tilsammen det bestandsbegreb, der benyttes i den fysiske ordning.

Udregningsformlen af model A ser derfor således ud:

$$\text{Sidetal} \cdot \text{litteraturtype} \cdot \text{fordelingsnøgle} \cdot (\text{tilrådighedsstilling} + \text{udbredelse} + \text{anvendelse}) = \text{antal point}$$

8.3.3.1 Antal sider i bogen

Antallet af sider i den pågældende e-bog eller netlydbog beregnes på baggrund af de principper, der er fastsat i afsnit 8.3.1.2. Altså en omregning af det fysiske sidetal til antal anslag for e-bogen (for lydbøger gælder principperne fra den fysiske ordning mht. omregningen fra sidetal til minutter). Udgangspunktet er således, at 1.800 anslag (inklusive mellemrum) i en e-bog udgør en side, dog er der en række særlige regler for bl.a. illustrerede bøger, billedbøger og lydbøger.

8.3.3.2 Pointværdi for litteraturtype

Tildelingen af point baseret på litteraturtype følger principperne i den eksisterende biblioteksafgift for fysiske bøger (se afsnit 3.3.2 ovenfor).

Dette betyder, at hver bog tildeles et antal point for bogens litteraturtype, f.eks. tildeles lyrik 6 point pr. side.

8.3.3.3 Fordelingsnøgle pr. bidragsyder

Er der flere bidragsydere til en bog (f.eks. forfattere og illustratører) fordeles den digitale biblioteksafgift efter de principper, der gælder for de fysiske bøger (se afsnit 3.3.4 ovenfor). Det betyder, at forfatterens mv. andel i den pågældende bog har betydning for, hvor mange point forfatteren tildeles for bogen, f.eks. vil en forfatter få 1,0 point, hvis forfatteren er eneforfatter og 0,5 point, hvis forfatteren kun har bidraget til 50 % af bogen.

8.3.3.4 Antal kommuner, hvor værket er til rådighed

Der gives et halvt point for hver kommune uanset størrelse, hvor e-bogen er til rådighed, dvs. indgår i den pågældende kommunes bibliotekskatalog. Hvis en e-bog er til rådighed i 40 kommuner, vil bogen altså få 20 point.

Det bemærkes, at alle bøger, der lægges på eReolen, som udgangspunkt vil være tilgængelige i alle tilsluttede kommuner, hvorfor pointtallet som udgangspunkt vil være 48,5 point, da der er 97 kommuner¹⁷.

8.3.3.5 Antal kommuner, hvor bogen har været udlånt

Der gives 5 point for hver kommune, hvor e-bogen er blevet udlånt (maksimalt $5 \cdot 97 = 485$ point).

8.3.3.6 Faktor for den samlede anvendelse

I model A tildeles der desuden point for antallet af årlige anvendelser, dvs. digitalt udlån i form af enten et download eller et stream af den pågældende e-bog.

¹⁷ Esbjerg og Fanø Kommuner har indgået et tværkommunalt bibliotekssamarbejde og tæller derfor som én kommune, hvorfor kommunetallet er 97.

Pointene fordeles på baggrund af bogens indplacering på et af trinnene i nedenstående trinmodel:

Tabel 8.3: Point for antallet af anvendelser (streaming eller download)

Trinfaktor anvendelse	Point
Antal anvendelser 0-25	0
Antal anvendelser 26-75	50
Antal anvendelser 76-150	100
Antal anvendelser 150-400	150
Antal anvendelser 401-1000	200
Antal anvendelser 1001-2000	250
Antal anvendelser 2001-5000	500
Antal anvendelser 5001-10.000	750
Antal anvendelser 10.001+	1000

Efterspørgslen efter givne værker, som i den analoge verden ville resultere i indkøb af en større mængde eksemplarer, tilgodeses via den trinvis stigning i modellen. Når antallet af anvendelser af e-bøger, der overstiger 10.001, ikke udløser point, forhindrer man, at den digitale biblioteksafgift udbetales til få titler og dermed kun kommer et fåtal af rettighedshavere til gode.

Der er indlagt en bundgrænse pr. titel, sådan at bøger, som har været udlånt under 26 gange, ikke får point for den samlede anvendelse. Bundgrænsen forhindrer, at biblioteksafgiften uretmæssigt tilgodeses de forfattere mv., der udgiver et stort antal e-bøger uden et tilsvarende stort udlån. Det bemærkes i den forbindelse, at produktionsbetingelserne for e-bøger i dag gør det nemt at stille et stort antal e-bøger til rådighed på eReolen.

I model A kommer pointene for tilrådighedsstillelse således til at tælle meget for de titler, der sjældent anvendes, men vil tegne sig for en mindre del af pointene for mest efterspurgte titler. Disse titler får til gengæld mere for selve anvendelsen (stream/download).

8.3.3.7 Eksempel på Model A

En eneforfatter til en fagbog på 360.000 anslag stiller bogen til rådighed på eReolen. Den stilles til rådighed i alle 97 kommuner, men udlånes kun i 50 af kommunerne med et samlet udlånstal for alle kommuner på 205.

Ved benyttelse af udregningsmodellen i Model A vil forfatteren få følgende antal point:

$$220 \text{ beregnede sider} \cdot 1 \cdot ((97 \text{ kommuner} \cdot 0,5) + (50 \text{ kommuner med udlån} \cdot 5) + \text{anvendelsesfaktor } 150)) = 98.670 \text{ point.}$$

8.3.3.8 Konsekvenser af indførelse af model A

Ved indførelse af en digital biblioteksafgift vil en del af den nuværende biblioteksafgift for de fysiske bøger og lydbøger blive flyttet til den digitale pulje. Dette betyder, at en forfatter vil kunne modtage afgift fra begge puljer.

Tabel 8.4 eksemplificerer, hvilken effekt indførelse af model A har for ti udvalgte bøger i forhold til litteraturtype, antal udlån og sideantal. De ti bøger er valgt af de to forfatterforeninger og udgør et repræsentativt udvalg mht. typer af forfatterskaber, genrer og udbredelse på bibliotekerne. De er fremstillet i anonymiseret form.

Tabel 8.4: Oplysninger om 10 udvalgte bøger i forhold til Model A

Litteraturtype	Sidetal beregnet Fysisk sidetal i parentes	Digitalt Udlån	Antal kommuner	Antal Kommuner med udlån	Trinfaktor på basis af anvendelse (model A)
Digtsamling (2006, prisbelønnet) (6 point)	68 (75)	47	97	26	50
Digtsamling (2011) (6 point)	46 (99)	28	97	16	50
Tegneserie (2004) (3 point)	64 (64)	163	97	67	150
Billedbog (2011) (3 point)	24 (24)	17	97	12	0
Roman (2004, bestseller) (1,7 point)	643(620)	1.056	97	91	250
Roman (2011, eksperimenterende) (1,7 point)	179 (268)	57	97	19	50
Roman (2011) (1,7 point)	351 (314)	365	97	78	150
Roman (2011, bestseller) (1,7 point)	285 (314)	52	97	29	50
Fagbog (2002, hobbybog) (1 point)	94 (72)	36	97	27	50
Roman (2010, oversat bestseller) (0,3 point)	416 (371)	2.618	97	97	500

Tabel 8.5 indeholder en estimeret beregning af, hvad udbetalingerne vil være for de udvalgte bøger, såfremt 4 % af bevillingen blev overført til en digital pulje.

Der tages udgangspunkt i bevillingen for 2013 og udlånstal for e-bøgerne og fysiske bestandstal for 2012, der indgår i biblioteksafgiftsberegningen for 2013. Grunden til, at det er 2012-udlånstal for ebøger, der er valgt, er, at der i 2012 fandtes en samlet national udlånstjeneste – eReolen, ligesom det vil være tilfældet fra og med 2015.

Tabel 8.5: Konsekvensberegning med udgangspunkt i model A

Litteraturtype	Udbetaling for bogen i 2013	Udbetaling med fradrag på 4 % til digital pulje	Udbetaling fra digital pulje på 4 %	Konsekvens i kr.	Konsekvens i %
Digtsamling (2006, prisbelønnet)	5.925	5.688	1.394	+ 1.157	+ 19,5 %
Digtsamling (2011)	621	596	737	+ 712	+ 114,6 %
Tegneserie (2004)	5.198	4.990	1.532	+ 1.324	+ 25,5 %
Billedbog (2011)	1.617	1.552	117	+ 52	+ 3,2 %
Roman (2004, bestseller)	44.034	42.273	12.315	+ 10.553	+ 24,0 %
Roman (2011, eksperimenterende)	5.999	5.759	880	+ 640	+ 10,7 %
Roman (2011)	30.775	29.544	5.250	+ 4.019	+ 13,0 %
Roman (2011, bestseller)	59.579	57.196	1.764	- 619	- 1,0 %
Fagbog (2002, hobbybog)	3.965	3.806	327	+ 169	+ 4,3 %
Roman (2010, oversat bestseller)	10.752	10.322	2.143	+ 1.713	+ 16,0 %

I skemaet ovenfor får 9 ud af 10 af bøgerne et større beløb end i den fysiske ordning. Ovenstående tal vil dog næppe være generelt retvisende for udbetalinger, hvis man gennemfører ordningen. Dette skyldes, at der i dag ville indgå betydeligt færre e-bøger i puljen til beregning af en digital afgift, end der indgår fysiske bøger i den eksisterende biblioteksafgift.

Beløbene, der tilfalder den enkelte bog, vil afhænge af forholdet mellem den årlige udvikling i puljens størrelse og antallet af tilmeldte forfattere mv. med digitaliserede titler.

Forfattere, der ikke har e-bøger stående på biblioteket, vil generelt få mindre i biblioteksafgift, da den fysiske pulje beskæres.

Derudover er det ikke muligt at udlede generelle tendenser af ovenstående udregninger. Dette skyldes følgende forhold:

- Mængden af e-bogstitler tilgængelige på bibliotekerne forventes – som bemærket ovenfor i afsnit 8.1 – at stige i de kommende år, idet man allerede i dag kan konstatere en stigning i udbuddet af e-bøger. I år 2017, som er året, hvor ordningen foreslås at træde i kraft, vil der sandsynligvis være flere e-bøger på bibliotekerne. Den samlede pointsum for e-bøger vil derfor i 2017 være en anden end i dag. Samtidig vil den fysiske afgift også blive påvirket som følge af ændringer i bibliotekernes kassation og indkøb af fysiske bøger. Ovenstående sammenligning, der er baseret på udlåns- og bestandstal fra 2012, giver ikke støtte til at drage nogen konklusioner omkring, hvordan biblioteksafgiften vil fordele sig efter 2017, hvor forholdet mellem fysiske bøger og e-bøger vil have ændret sig.
- Ovenstående beregninger er baseret på den forudsætning, at samtlige bidragsydere til de tilgængelige e-bøger på bibliotekerne er tilmeldt biblioteksafgiften.
- Da beregningsmaterialet er begrænset, er det ikke muligt at udlede generelle tendenser af tabellerne, f. eks. om hvor stor en betydning det omregnede sidetal vil få.

Konklusionen er således, at det billede, tabellerne tegner i forhold til, hvordan de udvalgte titler påvirkes økonomisk af en pulje til digital biblioteksafgift, er et billede, der tager afsæt i forholdene i 2013, og at de eksisterende data ikke kan give et retvisende billede af, hvordan situationen vil se ud i 2017.

8.3.4 Model B

I model B fordeles den digitale afgift på baggrund af følgende kriterier, der ganges:

1. sidetal pr. titel – omregnet til digitalt materiale
2. point for litteraturtype
3. fordelingsnøgle
4. antal kommuner, hvor værket er til rådighed
5. antal kommuner, hvor værket har været lånt ud.

Model B fokuserer i højere grad end Model A på tilrådighedsstillelse og udbredelse. I Model B udskiftes det fysiske bestandsbegreb på samme måde som i Model A med en faktor for tilrådighedsstillelse og en udbredelsesfaktor, mens anvendelsesfaktoren, der anvendes i Model A, ikke videreføres i Model B.

Udregningsformlen for Model B bliver således den følgende:

$$\text{Sidetal} \cdot \text{litteraturtype} \cdot \text{fordelingsnøgle} \cdot (\text{tilrådighedsstillelse} + \text{udbredelse}) \\ = \text{antal point}$$

8.3.4.1 Antal sider i bogen

Antallet af sider i den pågældende e-bog eller netlydbog beregnes på baggrund af de principper, der er fastsat i afsnit 8.3.1.2.

Udgangspunktet er herefter, at 1.800 anslag (inklusive mellemrum) i en e-bog ud-

gør en side, dog således at der er en række særlige regler for bl.a. illustrerede bøger, billedbøger og lydbøger.

8.3.4.2 Pointværdi for litteraturtype

Tildelingen af point baseret på litteraturtype følger principperne i den eksisterende biblioteksafgift for fysiske bøger (se afsnit 3.3.2 ovenfor).

Dette betyder, at hver bog tildeles et antal point for bogens litteraturtype, f.eks. tildeles lyrik 6 point pr. side og romaner 1,7 point pr. side.

8.3.4.3 Fordelingsnøgle pr. bidragsyder

Er der flere bidragsydere til en bog (f.eks. forfattere og illustratører), fordeles den digitale biblioteksafgift efter de principper, der gælder for de fysiske bøger (se afsnit 3.3.4 ovenfor).

Dette betyder, at forfatterens mv. andel i den pågældende bog er bestemmende for, hvor mange point forfatteren tildeles for bogen, f.eks. vil en forfatter få 1,0 point, hvis forfatteren er eneforfatter, og 0,5 point, hvis forfatteren kun har bidraget til 50 % af bogen.

8.3.4.4 Antal kommuner, hvor værket er til rådighed

En kommune kan uanset størrelse kun udløse ét point, som gives, når bogen indgår i bibliotekskataloget i pågældende kommune.

Det bemærkes, at kriteriet adskiller sig fra tilrådighedskriteriet i Model A ved, at der gives 0,5 point pr. kommune i Model A og 1 point pr. kommune i Model B.

8.3.4.5 Antal kommuner, hvor bogen er blevet udlånt

Der gives 1 point for hver kommune, hvor e-bogen er blevet udlånt (maksimalt 97 point). Hvis en e-bog er blevet udlånt i 40 kommuner, vil den få 40 point. Pointene udløses altså, blot der har været et enkelt udlån. Det spiller her ingen rolle, hvor stort udlånet faktisk har været.

Det bemærkes, at kriteriet adskiller sig fra tilrådighedskriteriet i Model A ved, at der gives 5 point pr. kommune i Model A og 1 point pr. kommune i Model B.

8.3.4.6 Eksempel på model B

En eneforfatter til fagbog på 360.000 anslag stiller bogen til rådighed på eReolen. Den stilles til rådighed i alle 97 kommuner¹⁸, men udlånes kun i 50 af kommunerne med et samlet udlånstal for alle kommuner på 205.

¹⁸ Esbjerg og Fanø Kommuner har indgået et tværkommunalt bibliotekssamarbejde, hvorfor kommunetallet er 97.

Ved benyttelse af udregningsmodellen i Model B vil forfatteren få følgende antal point:

$$220 \text{ (beregnete sider)} \cdot 1 \text{ (litteraturtype)} \cdot 1 \text{ (fordelingsnøgle)} \cdot 147 \text{ (tilrådighedsstillet i 97 kommuner + 50 kommuner med udlån)} = 32.340 \text{ point}$$

8.3.4.7 Konsekvenser af indførelse af model B

Tabel 8.6 viser de relevante oplysninger for 10 bøger i forhold til udregning af biblioteksafgift efter den nuværende ordning og efter Model B. De 10 bøger er de samme titler, som indgår i tabel 8.4 og 8.5.

Det bemærkes, at udregningen sker på værkniveau og ikke på forfatterniveau, hvorfor fordelingsnøglen ikke er medtaget i skemaet. Da fordelingsnøglen imidlertid vil være den samme for den analoge og den digitale model, vil fordelingsnøglen ikke have betydning for størrelsen på biblioteksafgiften.

Tabel 8.6: Oplysninger om 10 udvalgte bøger i forhold til model B

Litteraturtype	Sidetal beregnet Fysisk sidetal i parentes	Udlån	Antal kommuner	Antal kommuner med udlån
Digtsamling(2006, prisbelønnet) (6 point)	68 (75)	47	97	26
Digtsamling (2011) (6 point)	46 (99)	28	97	16
Tegneserie (2004) (3 point)	64 (64)	163	97	67
Billedbog (2011) (3 point)	24 (24)	17	97	12
Roman (2004, bestseller) (1,7 point)	643(620)	1.056	97	91
Roman (2011, eksperimenterende) (1,7 point)	179 (268)	57	97	19
Roman (2011) (1,7 point)	351 (314)	365	97	78
Roman (2011, bestseller) (1,7 point)	285 (314)	52	97	29
Fagbog (2002, hobbybog) (1 point)	94 (72)	36	97	27
Roman (2010, oversat bestseller) (0,3 point)	416 (371)	2.618	97	97

Tabel 8.7 viser en estimeret beregning af, hvad udbetalingerne ville være for de udvalgte bøger, såfremt 4 % af bevillingen blev overført til en digital pulje.

Tabel 8.7: Konsekvensberegning med udgangspunkt i model B

Litteraturtype	Udbetaling for bogen i 2013	Udbetaling med fradrag på 4 % til digital pulje	Udbetaling fra digital pulje på 4 %	Konsekvens i kr.	Konsekvens i %
Digtsamling (2006, prisbelønnet)	5.925	5.688	1.583	+ 1.346	+ 22,7 %
Digtsamling (2011)	621	596	984	+ 959	+ 154,3 %
Tegneserie (2004)	5.198	4.990	993	+ 785	+ 15,1 %
Billedbog (2011)	1.617	1.552	248	+ 183	+ 11,3 %
Roman (2004, bestseller)	44.034	42.273	6.481	+ 4.720	+ 10,7 %
Roman (2011, eksperimenterende)	5.999	5.759	1.113	+ 873	+ 14,6 %
Roman (2011)	30.775	29.544	3.293	+ 2.062	+ 6,7 %
Roman (2011, bestseller)	59.579	57.196	1.925	- 458	- 0,8 %
Fagbog (2002, hobbybog)	3.965	3.806	366	+ 208	+ 5,2 %
Roman (2010, oversat bestseller)	10.752	10.322	848	+ 418	+ 3,9 %

Ovenstående konsekvensberegninger for Model B indeholder de samme usikkerhedsmomenter som konsekvensberegningerne for Model A, jf. afsnit 8.3.3.7.

8.3.5 Model C

Model C udregnes på baggrund af følgende kriterier:

1. sidetal pr. titel – omregnet til digitalt materiale
2. point for litteraturtype
3. fordelingsnøgle
4. en anvendelsesfaktor indplaceret i en trappemodel.

I model C fokuseres der i højere grad end i Model A og Model B på anvendelsen. Bestandstallet, der anvendes i den fysiske ordning, afløses derfor i Model C kun af et anvendeskriterium.

Tilrådighedsstillelses- og udbredelseskriteriet, der anvendes i de andre foreslåede modeller – benyttes ikke i Model C.

8.3.5.1 Antal sider i bogen

Antallet af sider i den pågældende e-bog eller netlydbog beregnes på baggrund af de principper, der er fastsat i afsnit 8.3.1.2.

Udgangspunktet er herefter, at 1.800 anslag (inklusive mellemrum) i en e-bog udgør en side, dog således at der er en række særlige regler for bl.a. illustrerede bøger, billedbøger og lydbøger.

8.3.5.2 Pointværdi for litteraturtype

Tildelingen af point baseret på litteraturtype følger principperne i den eksisterende biblioteksafgift for fysiske bøger (se afsnit 3.3.2 ovenfor).

Dette betyder, at hver bog tildeles et antal point for bogens litteraturtype, f.eks. tildeles lyrik 6 point pr. side, og romaner 1,7 point pr. side.

8.3.5.3 Fordelingsnøgle pr. bidragsyder

Er der flere bidragsydere til en bog (f.eks. forfattere og illustratører), fordeles den digitale biblioteksafgift efter de principper, der gælder for de fysiske bøger (se afsnit 3.3.4 ovenfor).

Dette betyder, at forfatterens mv. andel i den pågældende bog er betydende for, hvor mange point forfatteren tildeles for bogen, f.eks. vil en forfatter få 1,0 point, hvis forfatteren er eneforfatter, og 0,5 point, hvis forfatteren kun har bidraget til 50 % af bogen.

8.3.5.4 Anvendelsesfaktor indplaceret i en trinmodel

Modellen anvender en trinfaktor, som skaber en differentiering, men samtidig regulerer de enkelte titlers andel af biblioteksafgiften.

Det sker ved at indplacere anvendelsesfaktoren på et af trinnene i den nedenstående model med følgende intervaller:

Table 8.8: Trinmodel for anvendelse i Model C

Antal anvendelser 0-10	Faktor 0
Antal anvendelser 11-2.000	50
Antal anvendelser 2.001-5.000	100
Antal anvendelser 5.001-10.000	150
Antal anvendelser 10.001 og derover	200

Trinmodellen kan maksimalt udløse 200 point, hvilket forhindrer, at enkelte, meget populære titler kommer til at tildrage sig for stor en del af afgiften. Dette skønner udvalget er en nødvendighed, da anvendelsen af e-bøger ikke nødvendigvis, som ved det analoge udlån, er reguleret af bibliotekernes indkøb af eksemplarer.

Titler med under 10 udlån får 0 point, så i modsætning til i de øvrige modeller vil der være titler, som slet ikke udløser biblioteksafgift.

8.3.5.5 Eksempel på Model C

En eneforfatter til fagbog på 360.000 anslag stiller bogen til rådighed på eReolen. Den udlånes i alle 97 kommuner¹⁹, men udlånes kun i 50 af kommunerne med et samlet udlånstal for alle kommuner på 205.

Ved benyttelse af udregningsmodellen i Model C vil forfatteren få følgende antal point:

$$220 \text{ (beregnete sider)} \cdot 1 \text{ (litteraturtype)} \cdot 1 \text{ (fordelingsnøgle)} \cdot \text{trinfaktor } 50 \\ = 11.000 \text{ point}$$

8.3.5.6 Konsekvenser af indførelse af model C

Tabel 8.9 viser relevante oplysninger for 10 bøger i forhold til udregning af biblioteksafgift efter den nuværende ordning og efter Model C. De 10 bøger er de samme titler, som indgår i tabel 8.4-8.8.

Det bemærkes, at udregningen sker på værkniveau og ikke på forfatterniveau, hvorfor fordelingsnøglen ikke er medtaget i skemaet. Da fordelingsnøglen imidlertid vil være den samme for den analoge og den digitale model, vil fordelingsnøglen ikke have betydning for størrelsen på biblioteksafgiften.

¹⁹ Esbjerg og Fanø Kommuner har indgået et tværkommunalt bibliotekssamarbejde, hvorfor kommunetallet er 97.

Tabel 8.9: Oplysninger om de udvalgte bøger i forhold til model C

Litteraturtype	Sidetæl beregnet Fysisk sidetæl i parentes	Udlån	Trinfaktor pba. udlån (model C)
Digtsamling (2006, prisbelønnet) (6 point)	68 (75)	47	50
Digtsamling (2011) (6 point)	46 (99)	28	50
Tegneserie (2004) (3 point)	64 (64)	163	50
Billedbog (2011) (3 point)	24 (24)	17	50
Roman (2004, bestseller) (1,7 point)	643(620)	1.056	50
Roman (2011, eksperimenterende) (1,7 point)	179 (268)	57	50
Roman (2011) (1,7 point)	351 (314)	365	50
Roman (2011, bestseller) (1,7 point)	285 (314)	52	50
Fagbog (2002, hobbybog) (1 point)	94 (72)	36	50
Roman (2010, oversat bestseller) (0,3 point)	416 (371)	2.618	100

Tabel 8.10 viser bøgernes procentvise andel af de samlede point for alle 10 bøger efter den nuværende ordning og den procentvise andel af pointene, hvis Model C blev indført.

Tabel 8.10 Konsekvensberegning med udgangspunkt i model C

Litteraturtype	Udbetaling for bogen i 2013	Udbetaling med fradrag på 4 % til digital pulje	Udbetaling fra digital pulje på 4 %	Konsekvens i kr.	Konsekvens i %
Digtsamling (2006, prisbelønnet)	5.925	5.688	2.187	+ 1.950	+ 32,9 %
Digtsamling (2011)	621	596	1.479	+ 1.455	+ 234,1 %
Tegneserie (2004)	5.198	4.990	1.029	+ 821	+ 15,8 %
Billedbog (2011)	1.617	1.552	386	+ 321	+ 19,9 %
Roman (2004, bestseller)	44.034	42.273	5.859	+ 4.098	+ 9,3 %
Roman (2011, eksperimenterende)	5.999	5.759	1.631	+ 1.391	+ 23,2 %
Roman (2011)	30.775	29.544	3.199	+ 1.968	+ 6,4 %
Roman (2011, bestseller)	59.579	57.196	2.597	+ 214	+ 0,4 %
Fagbog (2002, hobbybog)	3.965	3.806	502	+ 344	+ 8,7 %
Roman (2010, oversat bestseller)	10.752	10.322	1.487	+ 1.057	+ 9,8 %

Ovenstående konsekvensberegninger for Model C indeholder de samme usikkerhedsmomenter som konsekvensberegningerne for Model A og B, jf. afsnit 8.3.3.7.

8.3.6 Samlede fordele og ulemper ved model A, B og C

Model A kombinerer tilrådighedsstilling, udbredelse og den samlede anvendelse. Denne kombination er det nærmeste, man kommer en efterligning af bestanden i den fysiske ordning. Dermed ændres der ikke på grundprincipperne for biblioteksafgiften, men den tilpasses en digital virkelighed.

Model B og Model C er udtryk for de to yderpoler, der tilgodeser henholdsvis forfattere mv., der har mange titler til rådighed på bibliotekerne (Model B), og forfattere, der har et højt udlånstal (Model C).

Implementering af model B vil komme forfattere mv., der har mange digitale titler stillet til rådighed, til gode, mens den vil være ufordelagtig for forfattere med få, men meget læste titler. Forfattere med mange digitaliserede bøger vil mærke omstillingen hurtigst og få mest økonomisk gavn af den på kort sigt. Da udlånstallet kun spiller en mindre rolle i forbindelse med udbetalingerne efter denne model, vil de årlige udbetalinger være stabile. Til gengæld vil udbetalingerne i højere grad afhænge af faktorer som litteraturtype og sidetal, da alle bøger vil få mellem 97 og 194 point for tilrådig-

hedsstillelsen. Model B er på den måde en “flad” model. Bestandstallet i biblioteksafgiftsordningen for trykte bøger, som kan variere fra et til flere tusind, afløses i den digitale model B af et mere ensartet tal.

En implementering af Model C vil medføre, at forfatterne mv. kan opleve større udsving i de årlige betalinger, da udbetalingen i henhold til denne model afhænger af det årlige udlånstal. Forfattere mv., der bidrager med mange titler, men har et lavt udlånstal, vil generelt få mindre udbetalt i biblioteksafgift.

Uanset hvilken model der vælges, vil det betyde en omlægning af biblioteksafgiften i forhold til den gældende ordning for trykte bøger. Det vil også betyde, at forfattere, der ikke har e-bøger, der indgår i den digitale ordning, generelt vil få et lavere beløb i biblioteksafgift.

8.3.7 Udvalgets anbefaling

I lyset af kommissoriet og de principper, der er beskrevet i afsnit 8.2.1, anbefaler udvalget, at man gennemfører model A.

Udvalget lægger vægt på, at Model A er den model, der bedst viderefører grundprincipperne fra den analoge biblioteksafgift, idet princippet om at lægge bestanden til grund for beregningen af biblioteksafgiften videreføres, samtidig med at ordningen tilpasses den digitale virkelighed. Model A's kombination af faktorerne omkring tilrådighedstillelse, udbredelse og samlede anvendelse er således efter udvalgets opfattelse det bedste bud på en beregningsmodel, der kan erstatte det bestandstal, der anvendes i den fysiske ordning.

Dertil kommer, at forholdet mellem de forskellige faktorer i model A vurderes at være det mest afbalancerede, idet model A regulerer forholdet mellem de forskellige beregningsfaktorer sådan, at titler med en lav grad af anvendelse forholdsmæssigt får mest for tilrådighedsstillelsen, mens titler, der anvendes meget, forholdsmæssigt får mest for anvendelse.

Model B og C vil efter udvalgets vurdering medføre en uforholdsmæssig forskydning af biblioteksafgiften til enten de forfattere, der har mange bøger til rådighed digitalt (Model B), eller de forfattere, der har titler med højt udlån (Model C). Model C vil endvidere medføre store udsving i de årlige udbetalinger til den enkelte modtager og tilgodeser dermed ikke ønsket om, at biblioteksafgiften fortsat skal udgøre en stabil indtægt for modtagerne. Model A tilgodeser derimod i højere grad ønsket om, at biblioteksafgiften fortsat skal udgøre en stabil indtægt for modtagerne.

8.3.8 Evaluering

Udvalget anbefaler, at en digital ordning evalueres af Kulturstyrelsen senest et halvt år inden udgangen af den 4-årige indfasningsperiode i dialog med en følgegruppe bestående af repræsentanter fra Dansk Forfatterforening, Danske skønlitterære Forfattere, Kulturministeriets departement og Danmarks Biblioteksforening, suppleret med

bistand efter behov. Evalueringen skal på baggrund af eksisterende statistik afdække eventuelle skævheder i modellen, herunder se på, om fagportaler skal inkluderes i ordningen.

Kulturstyrelsen vurderer på baggrund af tilgængelig statistik og bidrag fra ovennævnte følgegruppe ordningen et år efter dens ikrafttrædelse og herefter årligt.

8.4 Juridiske aspekter af en indførelse af digital biblioteksafgift

Udvalgets anbefalinger vil kræve, at biblioteksafgiftsloven skal ændres, bl.a. som følge af de ændrede principper for fordeling mv.

Udvalget vurderer, at den foreslåede model vil kunne accepteres i forhold til EU-retten. Da en digital biblioteksafgift ikke tidligere er blevet vurderet af EU-Kommissionen, anbefaler udvalget dog, at modellen forelægges EU-Kommissionen. De to udvalgsmedlemmer, der repræsenterer Dansk Forfatterforening, mener dog ikke, man bør rette forespørgsel hos Kommissionen, idet den foreslåede model betragtes som værende i fuld overensstemmelse med de hidtil accepterede rammer for biblioteksafgiften som dansk kulturstøtteordning.

DEL 6

**RÅDIGHEDSBELØB FOR
GRAMMOFONPLADER MV.**

9.

GENERELT OM RÅDIGHEDSBELØBET FOR GRAMMOFONPLADER MV.

Den danske biblioteksafgiftsordning vedrører ikke kun skreven litteratur, men også musik og lydbøger. Der afsættes således årligt et rådighedsbeløb til skabende og udøvende kunstnere, indlæsere mv. for den udnyttelse, der sker af deres værker på bibliotekerne.

Rådighedsbeløbsordningen er ikke som biblioteksafgiften knyttet op på kravet om, at værket skal foreligge på dansk, derimod kan alle rettighedshavere – uanset nationalitet – få del i ordningen.

Rådighedsbeløb for grammofonplader mv. blev indført i forbindelse med revisionen af biblioteksafgiftsloven i 1986 på baggrund af ønsker fra rettighedshaverne. Dette rådighedsbeløb fordeles i dag kun til de fysiske eksemplarer af grammofonplader, cd'er, lydbånd mv., der står til rådighed på bibliotekerne. Der fordeles derimod ikke vederlag fra rådighedsbeløbet for bibliotekernes digitale udlån af musik mv.

9.1 Beskrivelse af den nuværende ordning

9.1.1 Reglerne om rådighedsbeløbsordningen

Det følger af biblioteksafgiftsloven § 8, stk. 1, at der på finansloven årligt opføres et rådighedsbeløb til fordeling efter ansøgning til skabende og udøvende kunstnere, hvis grammofonplader, lydbånd og andre lydbærende materialer benyttes på bibliotekerne. Rådighedsbeløbet fordeles kun for de værker, der er udgivet i Danmark, men også udenlandske rettighedshavere kan søge andel i rådighedsbeløbet.

I 2014 blev der afsat 5,9 mio. kr. til rådighedsbeløbet. Bevillingen har de foregående fem år set således ud:

Tablet 9.1: Rådighedsbeløbet til grammofonplader mv. 2009-2013

2009	5,7 mio. kr.
2010	5,7 mio. kr.
2011	5,7 mio. kr.
2012	5,7 mio. kr.
2013	5,8 mio. kr.

Kilde: Kulturstyrelsen

Biblioteksafgiftsloven indeholder ikke yderligere regler om fordelingen af dette rådighedsbeløb, men det er i biblioteksafgiftslovens § 8, stk. 2, bestemt, at kulturministeren kan fastsætte yderligere regler om ordningen. Denne hjemmel er udmøntet i §§ 23-25 i bekendtgørelsen, der også indeholder regler om biblioteksafgift for bøger mv.

Bekendtgørelsens § 23 indeholder en opstilling af de personer, der er berettiget til at modtage vederlag fra rådighedsbeløbet. Listen er identisk med den, der er nævnt i biblioteksafgiftslovens § 8, stk. 1. Indlæsere af lydbøger kan ansøge om at få andel i rådighedsbeløbet, mens forfattere m.fl. til disse værker er berettigede til biblioteksafgift for bøger og derfor ikke kan få andel i rådighedsbeløb for grammofonplader mv.

Bekendtgørelsen om biblioteksafgift indeholder kun få regler om, hvordan fordelingen af rådighedsbeløbet administreres.

Det følger af bekendtgørelsens § 24, stk. 1, at rådighedsbeløbet opdeles i to lige store dele for henholdsvis de skabende og de udøvende kunstnere. Bekendtgørelsens § 24, stk. 1, fastslår også, at rådighedsbeløbet fordeles efter et skøn over de berettigedes repræsentation i bibliotekerne, og at andre kriterier kan indgå ved afgørelsen.

Bekendtgørelsens § 24, stk. 2, indeholder regler om ansøgningsprocessen. Det følger heraf, at for at komme i betragtning ved fordelingen af rådighedsbeløbet skal man indsende de nødvendige oplysninger til Kulturstyrelsen. Det følger af Kulturstyrelsens praksis, at ansøgeren selv skal indberette de fonogramtitler, der ønskes medtaget i fordelingen af rådighedsbeløbet. Tidligere anmeldte fonogrammer indgår i fordelingen de efterfølgende år, hvilket betyder, at ansøgeren kun behøver at tilmelde et givet fonogram én gang.

Rådighedsbeløbet fordeles i medfør af bekendtgørelsens § 25, stk. 1, af et udvalg, der i daglig tale betegnes Fonogramudvalget. Rammerne for udvalgets sammensætning er fastlagt i § 25, stk. 2, hvoraf det også følger, at Kulturstyrelsen er sekretariat for udvalget. Fonogramudvalget har den endelige administrative afgørelse vedrørende fordelingen af rådighedsbeløbet, jf. bekendtgørelsens § 25, stk. 3.

Da administrationen og fordelingen af rådighedsbeløbet ikke er detailreguleret i lovgivningen, kan principperne for ordningen i stedet findes i Fonogramudvalgets praksis. En beskrivelse af denne praksis kan findes på Kulturstyrelsens hjemmeside.

9.1.2 Indberetning

Når folke- og skolebibliotekerne indberetter deres bestand til biblioteksafgiften, indberetter de også musikbestanden til Kulturstyrelsen.

Indberetningen sker pr. faustnummer (et unikt id). I den nuværende fonogramordning anvendes indberetningen imidlertid ikke, fordi Kulturstyrelsen ikke har registreret faustnumrene for fonogrammer i fonogrambasen, som er Kulturstyrelsens database til håndtering af fordelingen af rådighedsbeløbet for grammofonplader mv.

Oplysninger om de enkelte fonogrammer (herunder om rettighedshavers rolle og forholdsvise medvirken i fonogrammet) registreres derudover i Nationalbibliografien.

Rettighedshaverne skal for hvert enkelt fonogram ansøge om at få del i rådighedsbeløbet.

Udvalget indkalder hvert år tre konsulenter med relevant faglig baggrund, som behandler de indkomne ansøgninger efter følgende procedure:

- Oplysningerne i ansøgningen valideres i forhold til Nationalbibliografiens oplysninger om det enkelte fonogram.
- Fonogramudvalget skønner udbredelsen af det pågældende fonogram på folkebibliotekerne, hvilket er et af kriterierne for tildelingen af rådighedsbeløb, se afsnit 9.2.1 nedenfor.

Skønnet for udbredelsen af det enkelte fonogram sker kun ved ansøgningsbehandlingen. Det vil sige, at fonogrammet ikke senere kan ændre udbredelsesstatus, f.eks. fra lille til stor udbredelse.

Skolebibliotekernes bestand af musik og lydbøger indgår ikke i beregningen af rådighedsbeløbet, da deres indberetning ikke registreres i Danbib.dk, som er en database, der giver adgang til Nationalbibliografiens oplysninger samt oplysninger om folkebibliotekernes bestandstal.

9.2 Beregning af rådighedsbeløbet

9.2.1 Rådighedsbeløbets pointsystem

Som nævnt ovenfor, er kriterierne for fordeling af rådighedsbeløbet fastlagt i biblioteksafgiftsbekendtgørelsens § 24, stk.1, samt af Fonogramudvalgets praksis.

Udgangspunktet for fordelingen er, at rådighedsbeløbet opdeles i to lige store dele – én til skabende kunstnere (f.eks. en komponist) og én til udøvende kunstnere (f.eks. en sanger), jf. bekendtgørelsens § 24, stk. 1. En person, der både er skabende og udøvende kunstner, vil kunne få del i begge puljer.

Hvor meget den enkelte rettighedshaver vil få fra henholdsvis puljen for skabende kunstnere og puljen for udøvende kunstnere, afhænger af et pointtal, som tildeles rettighedshaver på baggrund af dennes rolle og medvirken på fonogrammet samt fonogrammets udbredelse og alder. Pointtallet benyttes til at beregne den enkelte rettighedshavers andel af det samlede rådighedsbeløb.

Udregningsmetoden beskrives i resuméform nedenfor – for en detaljeret beskrivelse af modellen henvises der til Kulturstyrelsens hjemmeside.

Pointtallet for hver ansøger beregnes på baggrund af følgende kriterier:

1. Rettighedshaverens rolle i det enkelte fonogram (kunstnerkategori)
2. Rettighedshaverens forholdsmæssige medvirken i fonogrammet
3. Fonogrammets udbredelse
4. Fonogrammets alder.

9.2.2 Ansøgers rolle i det enkelte fonogram (kunstnerkategori)

Hvor stor en andel en rettighedshaver modtager af rådighedsbeløbet, afhænger af, hvilken rolle den pågældende rettighedshaver har i det pågældende fonogram.

I medfør af Fonogramudvalgets praksis tildeles følgende pointtal de forskellige skabende og udøvende kunstnere:

Skabende kunstnere:

<u>Kategori</u>	<u>Point</u>
Komponist	10
Arrangør	2
Forfatter	10
Oversætter	4
Kollektiv/band	10

Udøvende kunstnere:

<u>Kategori</u>	<u>Point</u>
Musiker/sanger/skuespiller	4
Solist ²⁰	8
Dirigent/kapelmester	8
Indlæser	6
Kollektiv/band	10

På Kulturstyrelsens hjemmeside findes definitioner på de forskellige grupper.

²⁰ Ved solist forstås fonogrammets hovedartist.

9.2.3 Rettighedshaverens forholdsmæssige medvirken på det enkelte fonogram

Kunstnerkategoriens point multipliceres med en faktor udregnet i forhold til, hvor stor en del af fonogrammet kunstneren har bidraget til (for skabende kunstnere) eller medvirket på (for udøvende kunstnere).

Har kunstneren bidraget til/medvirket på hele fonogrammet, er multiplikationsfaktoren 1.

Har en guitarist f.eks. bidraget til halvdelen af et album, er multiplikationsfaktoren 0,5.

9.2.4 Fonogrammets udbredelse

Kunstnerkategoriens point multipliceres også med en faktor efter fonogrammets udbredelse, og der vægtes i tre kategorier for lille udbredelse, nogen udbredelse og stor udbredelse, efter hvor mange biblioteker der råder over titlen.

Udbredelsen beror på et skøn foretaget af konsulenter med relevant faglig baggrund, som udvalget indkalder hvert år.

I medfør af Fonogramudvalgets praksis anvendes følgende trininddeling i forbindelse med ovennævnte skøn:

Antal biblioteker, der råder over titlen	Multiplikationsfaktor
0 - 2 (lille udbredelse)	0,1
3 - 9 (nogen udbredelse)	0,5
10 - (stor udbredelse)	1,0

Kriterierne bevirker, at også mindre udbredte fonogrammer kan få andel i rådighedsbeløbet. Det er kun de nye ansøgte titler i et givent år, der gennemgår dette skøn for udbredelse.

9.2.5 Fonogrammets alder

Kunstnerkategoriens point multipliceres endelig med en faktor efter fonogrammets alder. Systemet fungerer således, at jo ældre et fonogram bliver, desto færre point fordeles der til det pågældende fonogram.

Der er en differentieret vægtning for voksen- og børnematerialet, idet musik og lydbøger til børn har en længere forældelsesproces end musik og lydbøger for voksne.

Voksenfonogrammer:

Fonogramets alder	Multiplikationsfaktor
1-3 år	1,0
4 år	0,9
5 år	0,8
6 år	0,7
7 år	0,6
8 år	0,5
9 år	0,4
10 år	0,3
11 år	0,2
12-20 år	0,1
21 år og derover	0,01

Børnefonogrammer:

Fonogramets alder	Multiplikationsfaktor
1-4 år	1,0
5-6 år	0,9
7-8 år	0,8
9-10 år	0,7
11-12 år	0,6
13-14 år	0,5
15-16 år	0,4
17-20 år	0,3
21-25 år	0,2
26 år og derover	0,01

9.2.6 Eksempel på udregning af pointantal

En komponist har komponeret halvdelen af et fonogram, som er 4 år gammelt, og som har stor udbredelse på bibliotekerne.

Pointene for fonogrammet bliver beregnet således:

1. Antal point som skabende komponist: 10 point
2. Faktor for medvirkningsandel: 0,5
3. Udbredelsesfaktor: 1
4. Faktor for fonogramets alder: 0,9

Antallet af point for det pågældende fonogram udgør: $10 \cdot 0,5 \cdot 1 \cdot 0,9 = 4,5$ point.

9.2.7 Beregning af andel af rådighedsbeløbet ud fra pointtal

De opnåede antal point, som de enkelte kunstnere har opnået for hver enkelt fonogramtitel, adderes for henholdsvis alle skabende og alle udøvende kunstnere.

Herved opnås der et samlet antal point for begge kategorier, der divideres op i årets bevilling for henholdsvis skabende og udøvende kunstnere. Dette gøres for at finde ud af hvert points værdi for den pågældende kategori.

Eksempelvis udregnes pointværdien for skabende kunstnere således:

$$\frac{\text{bevilling for skabende kunstnere}}{\text{samlet point for skabende kunstnere}} = \text{rådighedsbeløb pr. point for skabende kunstnere}$$

Dette giver en pointværdi for skabende kunstnere og en pointværdi for udøvende kunstnere, der multipliceres med den enkelte kunstners samlede antal point i den pågældende kategori.

Da de to puljer behandles særskilt, vil pointantal og rådighedsbeløb pr. point i de to kategorier kunne være forskellige.

Den samlede sum fra begge puljer udgør ansøgers rådighedsbeløb. Der er dog i praksis etableret en bundgrænse på 300 kr., således at den samlede udbetaling til en rettighedshaver fra begge puljer skal overstige 300 kr. De frigjorte midler indgår herefter i en ny beregning mellem afgiftsmodtagerne efter samme princip som biblioteksafgiften. Der udbetales ikke rådighedsbeløb for grammofonplader mv. til efterlevende.

9.2.8 Statistik over udbetaling af rådighedsbeløb for grammofonplader mv.

Udviklingen i udbetaling af rådighedsbeløbet kan belyses ved Kulturstyrelsens udbetalingsstatistik. Der var i 2013 afsat 5,8 mio. kr., som blev fordelt mellem 3.316 ansøgere. Udbetalingen fordelte sig således i beløbsintervaller:

Figur 9.2: Beløbsintervaller for udbetaling af rådighedsbeløb for fonogrammer

Intervaller i udbetalinger	Antal modtagere fra 2009 til 2013				
	2009	2010	2011	2012	2013
Årstal					
0 - 99 kr.	308	476	510	561	1240
100 - 999 kr.	1.299	1.279	1.363	1.417	811
1.000 - 4.999 kr.	1.000	986	1.005	1.033	1.059
5.000 - 9.999 kr.	218	241	218	211	232
10.000 - 40.800 kr.	88	86	86	93	93

Kilde: Kulturstyrelsens udbetalingsstatistik

Tabel 9.3: Fordeling i 2013 af udbetaling af rådighedsbeløb for grammofonplader mv. (5.8 mio. kr.) mellem forskellige typer af ansøgere

Ansøger	Beløb kr.	Procent
Komponist	1.787.838	30,6
Arrangør	85.321	1,5
Sangforfatter	1.034.491	17,7
Oversætter	14.887	0,3
Kollektiv skabende	976	0,0
Musiker	1.394.610	23,9
Solist	600.524	10,3
Dirigent/kapelmester	76.885	1,3
Andet	1.664	0,0
Oplæser/indlæser/ skuespiller	749.082	12,8
Kollektiv udøvende	99.964	1,7

Kilde: Kulturstyrelsens udbetalingsstatistik

Tabel 9.2 viser, at komponister og (sang)forfattere modtager knap halvdelen af puljen, og at musikere modtager 24 %. Indlæserne modtog knap 13 % af det samlede beløb.

Der var i 2013 i alt 55.370 titler tilmeldt ordningen, hvoraf godt halvdelen var musik (33.366 titler), mens knap halvdelen var lydbøger (25.004 titler).

10.

DIGITALE UDLÅNSTJENESTER FOR MUSIK

10.1 BibZoom

BibZoom er bibliotekernes digitale musiktjeneste, som giver borgerne mulighed for at streame musiknumre, hvis deres kommune har tegnet abonnement på tjenesten.

Den følgende beskrivelse af tjenesten er baseret på de oplysninger om BibZoom, der har været tilgængelige for udvalget ved indgangen til marts måned 2015.

I februar 2015 var 50 af landets 98 kommuner tilmeldt tjenesten. Blandt de kommuner, som ikke abonnerede på BibZoom, var store kommuner som København og Aarhus. Når et bibliotek har tegnet abonnement til BibZoom, har alle brugere i bibliotekets hjemkommune ubegrænset adgang til denne service. Eneste forudsætning er en brugerregistrering på det pågældende bibliotek.

Tabel 10.1: Antal kommuner tilsluttet BibZoom og antal besøgende 2009 – 2014

Årstal	Antal kommuner tilsluttet BibZoom	Antal besøgende/brugere*
2009	97	470.955
2010	98	644.104
2011	93	640.100
2012	68	611.372
2013	71	661.458
2014	69	**319.298
2015 (februar)	50	Ikke opgjort endnu

* Disse oplysninger omfatter kun webservicen. Besøgsaktiviteten på Bibzooms apps er ikke medtaget, da besøgstal på apps kan ikke umiddelbart opgøres, men Bibzoom vurderer, at antallet af besøg på denne platform er mindst er dobbelt så stort som på hjemmesideplatformen.

** Tallene fra 2014 omfatter unikke besøg på hjemmesiden. BibZoom oplyser, at anvendelsesmulighederne på hjemmesiden i 2014 var begrænsede.

Kilde: BibZoom 2015

BibZoom er en videreudvikling af det oprindelige "Bibliotekernes Netmusik" (netmusik.dk), der blev etableret den 1. september 2004 som led i den daværende kulturministers Liv i Musikken-handlingsplan. Som det ses af tabel 10.1, har BibZoom været udbredt på landets biblioteker i en årrække med en stigning i antallet af brugere.

Tilslutningen fra kommuner, der vælger at tegne abonnement, faldt imidlertid fra 2011 og frem til februar 2015.

I februar 2015 blev BibZoom relanceret som en streamingplatform i en betaversion. Den bagvedliggende teknik er således endnu ikke fuldt på plads, hvorfor der ikke kan udledes noget datamateriale fra BibZoom endnu. BibZoom har heller ikke på nuværende tidspunkt (marts 2015) iværksat nogen form for markedsføringsinitiativer af tjenesten.

BibZoom er styret af et konsortium bestående af repræsentanter fra Statsbiblioteket, Herning Bibliotekerne, Odense Centralbibliotek, Aabenraa Bibliotekerne, Ikast-Brandeborg Biblioteket, Silkeborg Bibliotekerne og Frederiksberg Bibliotek. I BibZooms ledelse deltager desuden to observatører fra hhv. Kulturstyrelsen og Bibliotekschefforeningen.

10.2 BibZooms afregningsaftaler

BibZoom betaler musikselskaberne en enhedspris for tilrådighedstillelsen af det pågældende selskabs repertoire baseret på antallet af aktiverede udlånslicenser (lånere) hos BibZoom. Antallet af udlånslicenser tælles op hver 14. dag.

Herudover har BibZoom indgået en aftale med KODA, der forvalter de rettigheder, komponister, tekstforfattere og musikforlag har til de pågældende musiknumre. KODA modtager et engangsbeløb baseret på streamingtal for de enkelte numre, og på basis heraf fordeler KODA pengene til de implicerede rettighedshavere.

Beløbene, der forvaltes gennem de to ovenstående afregningsaftaler, er ikke offentligt kendt, ligesom det ikke vides, hvor mange penge den enkelte kunstner får ud af at stille sin musik til rådighed på BibZoom, da det ud over beløbenes størrelse afhænger dels af KODA's fordelingsnøgler, dels af de enkelte musikeres bagvedliggende aftaler med musikselskaberne.

10.3 Repertoiret på BibZoom

Musikken stilles fra februar 2015 til rådighed for BibZoom af streamingtjenesten WiMP. Det betyder, at brugeren får adgang til hele WiMP's musikkatalog på ca. 25 millioner numre.

Ud over kataloget fra WiMP indeholder BibZooms repertoire en række numre, som andre tjenester ikke udbyder, herunder numre inden for genren verdensmusik og numre fra bands uden pladekontrakt.

Bibliotekerne afgør selv, hvilke dele af det samlede repertoire de ønsker at gøre en særlig formidlingsindsats for. Via BibZooms hjemmeside sker der imidlertid også en

overordnet formidlingsindsats. På hjemmesiden udformer BibZooms redaktion diverse lytterguides og playlister og skriver artikler om forskellige musikalske emner.

10.4 Udlån af musik via BibZoom

BibZoom er tilgængelig via hjemmesiden Bibzoom.dk, hvorfra brugeren kan streame musikken direkte. Indtil februar 2015 var det også muligt at tilgå BibZoom via en mobil-app. Her blev musikken præsenteret i form af en række streamingkanaler inden for forskellige genrer og temaer. Denne funktion blev lukket ned i februar 2015.

Den enkelte bruger har p.t. fuld adgang til at streame musik fra hjemmesiden i i alt 4 brugsuger, hvorefter brugeren pålægges en karantæneperiode på 2 uger. Denne begrænsning skyldes konkurrencehensyn i forhold til de kommercielle streaming-tjenester, men er p.t. under genforhandling.

Abonnementsprisen for at tilbyde BibZoom inklusive de services, BibZoom stiller til rådighed omkring musikstreamingen, såsom artikler, lytterguides mv., er for bibliotekerne i 2015 1,30 kr. pr. borger.

Overgangen fra download til streaming forventes at betyde, at udlånstallet for musik vil stige, da hver aflytning vil repræsentere et "stream" og altså tælle som et udlån, modsat i dag, hvor et download kun tæller som ét lån, uanset hvor mange gange brugeren lytter til nummeret inden for lånefristen.

Der foreligger på nuværende tidspunkt ikke nogen tal for antallet af streams fra BibZoom. BibZoom oplyser til Kulturstyrelsen, at de antager, at udlånstallene pr. bruger vil femdobles med overgangen til streaming.

Den eksisterende månedsstatistik baseret på downloadforbrug, som BibZoom offentliggør, viser, at udlånet i første kvartal af 2014 på nationalt plan har ligget nogenlunde stabilt på omkring 370.000 musiknumre om måneden, hvoraf ca. halvdelen aktiveres som 7-dages lån²¹. Det fremgår ikke af statistikken, hvilken musik der udlånes.

21 https://www.statsbiblioteket.dk/bibzoom/filer-1/statistik-1/Bibzoom_indivuel_biblioteksstatistik_marts_2014.pdf

11.

MUSIK PÅ FOLKEBIBLIOTEKERNE

11.1 Bestand af musik på bibliotekerne – i fysisk og digital form

I tabel 11.1 nedenfor vises udviklingen i bestanden af musikoptagelser på bibliotekerne.

Tabel 11.1: Bestand af fysiske musikoptagelser til rådighed på bibliotekerne 2009-2013

Årstal	Fysiske musik-optagelser/ eksemplarer	Årligt fald, musik
2009	2,8 mio.	
2010	2,7 mio.	3,6 %
2011	2,6 mio.	3,7 %
2012	2,5 mio.	3,8 %
2013	2,4 mio.	4,0 %

Kilde: Danmarks Statistik

Tabel 11.1 viser, at der i perioden fra 2009 til 2013 er et fald i bestanden af musik i fysiske materialeformer på bibliotekerne fra 2,8 til 2,4 mio. eksemplarer, dvs. et fald på i alt 400.000 eksemplarer. Faldet udgør 14 % i perioden.

Tabel 11.2: Digitalt distribueret musik stillet til rådighed på bibliotekerne 2011-2015

Årstal	Katalog af musiknumre stillet til rådighed via BibZoom
2011	Ca. 12 mio.
2012	Ca. 12 mio.
2013	Ca. 12 mio.
2014	Ca. 12 mio.
2015	Ca. 25 mio.

Kilde: BibZoom og Netlydbog.dk

Tabel 11.2 viser, at antallet af numre tilgængelige via Bibzoom holder sig stabilt på omkring 12 mio. titler frem til 2015, hvor overgangen til streaming betyder en fordobling af det tilgængelige repertoire. Som det ses af tabellen, findes der ikke statistik fra før 2011 for BibZooms vedkommende.

Man kan ikke direkte sammenligne bibliotekernes tilrådighedstillelse af fysisk musik med musik i digital form. Tallet for det musikrepertoire, der stilles til rådighed gennem BibZoom, er således ikke sammenligneligt med bestandstallet for fysisk musik på bibliotekerne, da musik distribueret digitalt via internettet ikke findes i et bestemt antal eksemplarer, men derimod udgøres af datafiler, der principielt kan distribueres et uendeligt antal gange. Dertil kommer, at hvor bibliotekerne almindeligvis udlåner fysisk musik i form af hele album, stiller BibZoom musik til rådighed i form af enkeltnumre.

11.2 Udlån af musik og lydbøger på bibliotekerne – i fysisk og digital form

Tabel 11.3: Udlån af musik i fysiske formater på bibliotekerne 2009-2013

Årstal	Antal udlån af fysiske musikoptagelser (album)	Årligt fald
2009	5,9 mio.	
2010	5,0 mio.	15,3 %
2011	4,4 mio.	12,0 %
2012	3,0 mio.	31,9 %
2013	2,8 mio.	6,7 %

Kilde: Danmarks Statistik

Tabel 11.3 viser, at udlånet for de analoge musikoptagelser (album) er faldet jævnt fra 5,9 mio. udlån i 2009 til 2,8 mio. i 2013. Det er et samlet fald på i alt 3 mio. udlån (52 %) og dermed en halvering af udlånet af de fysiske musikalbum i den opgjorte periode.

Tabel 11.4: Udlån af digital distribueret musik på bibliotekerne 2012-2014

Årstal	BibZoom -antal downloads fra web plus 7- dageslån	BibZoom - radiolytninger (stream)
2012	8,6 mio.	
2013	7,7 mio.	596.707
2014	4,4 mio.	425.734

Kilde: Netlydbog.dk og BibZoom

Som det ses af tabel 11.4, falder udlånstallet for Bibzoom med knap en million fra 2012 til 2013, når der kigges på antallet af downloads, mens faldet er på 0,3 million, når downloads lægges sammen med radiolytning.

Der findes ikke tilgængelig statistik længere tilbage for BibZoom end til 2012. Det skal dertil bemærkes, at tallene for BibZoom er behæftet med en vis usikkerhed, idet BibZooms opgørelsesmetoder løbende udvikles i takt med den teknologiske udvikling af udlånsplatformene.

Ligesom tilrådighedstillelsen af henholdsvis digital og fysisk musik ikke kan sammenlignes, lader brugen af fysisk og digital musik sig heller ikke sammenligne, da anvendelsesformerne er forskellige: Mens brugeren af den analoge musik eksempelvis hjemtager et helt album for måske kun at lytte til et enkeltnummer, kan brugeren via BibZoom nøjes med at låne (stream) enkelte numre, hvor hver enkelt aflytning vil repræsentere et udlån.

12.

UDVALGETS FORSLAG TIL ÆNDRING AF FONOGRAMORDNINGEN

12.1 Baggrund for udvalgets anbefalinger

Udvalget kan på baggrund af rapporten konstatere følgende:

- Lydoptagelser på digitale medier udgør en voksende del af bibliotekernes samlede bestand af musik- og lydmaterialer.
- Det fysiske udlån af musik er mere end halveret i perioden 2009-2013, og bestanden har været faldende med ca. 18 % i samme periode.
- Det digitale udlån af musik viser tendenser til at være svagt faldende, mens udbuddet af digital musik på BibZoom er konstant frem til 2015, hvor udbuddet mere end fordobles.
- Anvendelsesformerne for henholdsvis fysisk og digitalt distribueret musik adskiller sig i forhold til hinanden.
- Der er stor forskel på måden, bibliotekerne stiller fysisk musikmateriale til rådighed på, og måden musik i digital form stilles til rådighed på.
- Bibliotekernes formidling af digitalt distribueret musik forandres løbende, ligesom anvendelsesformerne af musik skifter.
- For de fysiske lydbøger gælder, at bestand og udlån er faldende, mens det digitale udlån og det digitale udbud er stigende (se afsnit 7.1.4).

På det digitale område er der kun statistik for de seneste tre år. På den baggrund har udvalget overvejet, om, og i givet fald hvordan, man kan ændre fordelingen af rådighedsbeløbet, sådan at også de kunstnere – både skabende og udøvende – hvis musik og lydmaterialer anvendes i digitale formater, tilgodeses.

Udvalget lægger til grund – baseret på tallene for udlån og bestanden af fysisk musik – at der i de næste fem år fortsat vil være et vist udlån af både musik og lydbøger på fysiske formater (primært cd'er, men evt. også på vinyl, hvis bibliotekerne følger den aktuelle udvikling inden for udbredelsen af dette format).

Udvalget finder derfor, at det fysiske udlån stadig spiller en vigtig kulturformidlende rolle for store grupper i befolkningen, hvorfor størstedelen af rådighedsbeløbet fortsat reserveres til det fysiske materiale.

Der fremlægges to modeller, som rummer to forskellige bud på, hvordan skabende og udøvende kunstnere med musik i digitale formater på bibliotekerne vil kunne tilgodeses. Modellerne er udformet med afsæt i, hvordan bibliotekernes musikformidling ser ud i 2015.

Udvalget kan konstatere, at bibliotekernes formidling af digitalt distribueret musik forandres løbende, ligesom anvendelsesformerne af musik skifter. Udvalget anbefaler derfor, at en kommende ordning indrettes således, at den løbende kan justeres under hensynstagen til bibliotekernes aktuelle udlånsordninger for digitalt distribueret musik.

12.1.1 Principper for en digital pulje for musik

- Udvalget foreslår, at 1/3 af rådighedsbeløbet – fratrukket en pulje reserveret til indlæsere af netlydbøger – fremover reserveres til musik, der stilles til rådighed på bibliotekerne og anvendes digitalt. I 2014-tal beløber en sådan pulje sig til ca. 1,7 mio. kr. Puljen anbefales at træde i kraft samtidig med, at en biblioteksafgift for e-bøger starter indfasningsperioden. Det vil sige, at optællingsåret bliver i 2017 med udbetaling af rådighedsbeløb for digital musik i 2018.
- Det foreslås endvidere, at indlæserne af netlydbøger får en selvstændig del af rådighedsbeløbet, da det vurderes, at de ikke kan indpasses under en af de to modeller. Der henvises til afsnit 13.7 for begrundelse herfor og beskrivelse af ordningen.
- Ansøgningsprincippet, som kendes fra ordningen for den fysiske ordning for rådighedsbeløbet, fastholdes, idet det bemærkes, at ansøgningsproceduren er forskellig for de to modeller.

12.2 To modeller til fordeling af digitalt rådighedsbeløb

Model A er baseret på de samme principper som den foreslåede biblioteksafgiftsordning for e-bøger, dvs. objektive kriterier for udregning af et digitalt rådighedsbeløb.

Model B er udformet som en ansøgningsbaseret ordning, hvor ansøger kan søge støtte til konkrete formidlingsaktiviteter i biblioteksregi.

12.2.1 Model A

Det bærende princip bag Model A er en tilpasning af ordningen til en digital virkelighed. Model A bevarer således en struktur, hvor udregningen af rådighedsbeløbet baseres på objektive kriterier. I en digital virkelighed giver det imidlertid ikke mening at operere med bestandstal, da digitalt distribueret musik typisk streames eller downloades og derfor ikke findes i et bestemt antal eksemplarer på bibliotekerne. Et andet vilkår, der gør sig gældende for digitalt distribueret musik, er, at al musik står til rådighed altid. Hvor bibliotekernes tilrådighedstillelse af analoge materialer var udtryk for et aktivt materialevalg fra bibliotekerne, når de indkøbte musik og stillede det fysisk til rådighed, er princippet om fuld tilgængelighed et vilkår for digitalt distribueret musik.

Endelig er en tredje signifikant forskel mellem den analoge og digitale musikvirkelighed overgangen fra album til enkeltnumre (tracks). Model A forsøger i videst muligt omfang at tage højde for alle de ovenævnte vilkår.

12.2.2 Pointsystemet i Model A

Pointsystemet efter Model A baseres på følgende principper:

1. Rettighedshaverens rolle i det enkelte nummer (kunstnerkategori)
2. Nummerets udbredelse.

Princippet fra den analoge rådighedsbeløbsordning om nummerets alder og kunstnerens forholdsmæssige andel på fonogrammet udgår.

Kriteriet omkring nummerets alder udgår, da det er vanskeligt at administrere dette kriterium. Metadata på digitale udgivelser er inkonsistente, hvad angår registrering af numrenes udgivelsesår. For eksempel vil en genudgivelse af et Rolling Stones-nummer fra bandets bagkatalog typisk stå med datoen for skabelsen af den elektroniske fil og ikke med den oprindelige udgivelsesdato. Alderskriteriet for de digitale numre vil derfor nivellere sig selv, og alle numre vil få højeste eller næsthøjeste faktor, da tidspunktet for udgivelsen af de digitale numre typisk vil ligge inden for de sidste fem år.

Kriteriet omkring kunstnerens forholdsmæssige – dvs. kvantitative – andel på fonogrammet udgår ligeledes, da modellen opererer med beregninger på enkeltnummerniveau og ikke på albumniveau som i den fysiske ordning, hvor det var antallet af numre, den enkelte kunstner medvirkede på, der blev optalt. Det er ikke muligt at opgøre kunstnerens forholdsmæssige andel på nummerniveau.

12.2.3 Rettighedshaverens rolle på det enkelte nummer (kunstnerkategori)

For så vidt angår kriteriet om kunstnerkategori, opgøres pointfordelingen på samme måde som for de analoge fonogrammer. Under kunstnerkategorien tildeles den pågældende musiker etc. et pointantal baseret på dennes rolle i værket, f.eks. solist eller komponist. Der henvises til afsnit 9.2.2 ovenfor for en detaljeret gennemgang af de forskellige kunstnerkategorier.

12.2.4 Nummerets udbredelse

Udvalget vurderer, at den bedste måde at tilpasse rådighedsbeløbsordningen til en digital virkelighed er en trinmodel efter antal streams som nedenstående:

Antal streams	Faktor
X – X	0,25
X – X	0,50
X – X	0,75
X –	1,00

Det er på det nuværende grundlag vanskeligt kvalificeret at fastlægge trinværdierne for antallet af point for udlån i model A, eftersom BibZooms streamingfunktion først er gået i luften i februar 2015. Der findes derfor ikke data at basere fastlæggelsen

af trinværdierne på, hvorfor udvalget foreslår, at trinværdierne først fastsættes i begyndelsen af 2016, baseret på analyser af streamingtal fra BibZoom for 2015. I den forbindelse fastlægges også en bundgrænseværdi, således at numre, som har været streamet færre end et vist antal gange, ikke får point for udbredelse. Bundgrænsen skal imødegå, at det digitale rådighedsbeløb uretmæssigt tilgodeser kunstnere, der har et stort antal numre stillet rådighed, men hvis numre ikke udviser tilsvarende tal for anvendelse.

12.2.5 Udvalgets bemærkninger til model A

Model A baseres på anvendelse og tildeler ikke point baseret på den blotte tilrådighedstillelse. Fravalget af dette kriterium skyldes, at pointtildeling for passiv tilrådighedstillelse ikke er en meningsfuld kategori at operere med, når der er tale om en tjeneste, der som BibZoom stiller et katalog på 25 mio. numre til rådighed.

Bestandsprincippet fra den analoge ordning afspejler et princip om et aktivt tilvalg på bibliotekerne, når de indkøber musik og stiller det fysisk til rådighed. I en digital musiktidsalder er grundvilkåret derimod, at al musik er til rådighed altid. Vilkåret om fuld tilgængelighed slår også igennem derved, at BibZoom ikke afregner til kunstnerne for at stå til rådighed i kataloget, men kun for den musik, der benyttes.

Strukturen bag Model A er således en, man kender fra de øvrige musikstreaming-tjenester, men til forskel fra disse er BibZoom, jf. dens strategi, forpligtet på at gøre en særlig indsats for den mere nicheprægede og alternative musik.²² BibZooms top tyve-liste over de mest lyttede numre afviger da også markant fra de kommercielle tjenesters tilsvarende liste.²³

Der er i modellen anført et pointloft på enkeltnummerniveau, som forhindrer, at enkelte, meget populære numre kommer til at tildrage sig for stor en del af rådighedsbeløbet. Dette skønner udvalget er en nødvendighed, da et nummer i princippet kan anvendes i et ubegrænset omfang og ikke, som ved det analoge udlån, er reguleret af bibliotekernes indkøb af eksemplarer.

Med implementeringen af Model A vil en rettighedshaver få vederlag fra både den analoge og den digitale pulje, forudsat at rettighedshaveren har værker til rådighed på bibliotekerne både analogt og digitalt.

Hver pulje behandles separat, dog således at ansøgers samlede rådighedsbeløb udregnes som en sammenlægning af point fra den analoge og den digitale pulje.

22 Bibzoom skriver i deres strategi for 2014, at "Bibzooms kerneopgave er at tilbyde et digitalt univers, der ud over tilgængeliggørelse af det brede populære materiale fokuserer på formidling, konstant fornyelse og en række særlige niches." (https://www.statsbiblioteket.dk/bibzoom/Bibzoom%202014/Bibzoom_Strategi_2014.pdf)

23 Se fx BibZooms toptyve-liste over musiklytningen fra tjenesten i 2014. <http://www.statsbiblioteket.dk/bibzoom/seneste%20nyt/80-ars-jubilaren-elvis-var-den-hotteste-kunstner-pa-bibzoom-i-2014>

12.2.6 Konsekvenser af model A

De nødvendige data for at foretage de økonomiske beregninger foreligger ikke på nuværende tidspunkt. Dette skyldes følgende:

- Den analoge ordning er forskellig fra den digitale, da den analoge baserer sig på album og den digitale på enkeltnumre. Pointsystemet i den analoge ordning kan dermed ikke bruges som beregningsgrundlag for en konsekvensberegning for en digital ordning.
- Der foreligger på nuværende tidspunkt ikke data på streamingforbruget af musik fra BibZoom.
- Da der ikke er nogen tilmeldt en digital ordning endnu, mangler der data til beregning af den samlede pointsum, der er nødvendig for at kunne udregne hvert enkelt nummers andel af rådighedsbeløbet.

Selvom der ikke kan foretages en konsekvensberegning på Model A, forventer udvalget, at en eventuel ny ordning vil tiltrække flere ansøgere, alene fordi der åbnes op for en ny indtjeningsmulighed for rettighedshavere, der stiller digital musik til rådighed på bibliotekerne.

Model A vil i praksis betyde, at hovedparten af beløbsmodtagerne vil modtage ganske små beløb, da et stort antal rettighedshavere til de digitale værker vil komme til at deles om den digitale pulje.

12.3 Model B

I Model B omlægges ordningen fra en kompensationsordning til en kultur støtteordning, der sigter på at fremme bibliotekernes formidling af digitalt udgivet musik og derigennem tilgodese kunstnere med digitalt materiale stillet til rådighed på bibliotekerne i form af offentlige arrangementer med kunstnere, hvis digitale materialer er stillet til rådighed på bibliotekerne.

Model B er på denne måde en ordning, der adskiller sig væsentligt både fra Model A og den fysiske ordning, idet der ikke anvendes et objektivi pointsystem baseret på, hvilke konkrete titler der er til rådighed på bibliotekerne. Ordningen er derimod baseret på konkrete projektansøgninger.

12.3.1 Ansøgningsprocessen

Den digitale pulje tilfalder alene rettighedshavere, eksklusive indlæsere af lydbøger, men udbetales af bibliotekerne, som kunstnerne har indgået aftale med om formidlingsaktiviteter, f.eks. koncerter, workshops eller artist talks (foredrag mv.).

For at få adgang til puljen kræves det, at biblioteket indsender en ansøgning til et varetagende organ. De nærmere detaljer om dette organ beskrives nedenfor i afsnit 13.4.2.

I ansøgningen skal biblioteket dokumentere, at der foreligger en aftale med en eller flere rettighedshavere om en formidlingsaktivitet. I ansøgningen skal biblioteket beskrive formidlingsaktiviteten og angive størrelsen på honoraret til kunstneren.

Det er et krav, at den pågældende rettighedshaver har materiale, der stilles digitalt til rådighed af bibliotekerne, f.eks. via BibZoom. Der stilles ikke krav til rettighedshaverens nationalitet.

12.3.2 Det varetagende organ

Modellen kan i praksis gennemføres ved, at det eksisterende fonogramudvalg varetager ordningen, dog således at den kan håndteres administrativt af Kulturstyrelsen på baggrund af kriterier fastsat af fonogramudvalget. Kulturstyrelsen håndterer således ansøgningerne og giver tilsagn og afslag til ansøgere.

Det varetagende organ fastsætter kriterierne for, hvilke aktiviteter der kan opnå støtte, samt fastlægger minimums- og maksimumsgrænser for udbetalingerne. De overordnede kriterier for organets vurdering fastlægges i lovgivningen, og det vil være op til udvalget selv at fortolke kriterierne inden for lovgivningens rammer.

Udvalget mødes en gang om året for at evaluere kriterierne for puljen.

12.3.3 Udbetaling af det digitale rådighedsbeløb

Modellen indebærer, at der udbetales et honorartilskud fra den digitale pulje. En rettighedshaver vil godt kunne få flere betalinger for flere arrangementer.

Det foreslås, at puljen har frist fire gang om året.

12.3.4 Konsekvenser ved indførelse af model B

Ved en indførelse af model B vil en tredjedel af rådighedsbeløbet ikke længere blive udbetalt på baggrund af objektive kriterier, men i stedet som enkelte, større engangsbetalinger.

Rådighedsbeløbet er i 2014 på ca. 5,9 mio. kr. Med en tredjedel afsat til Model B – fratrukket en pulje reserveret til indlæsere af netlydbøger – vil den nye pulje være på ca. 1,7 mio. kr.

Hvis der fra puljen eksempelvis udbetales faste engangsbeløb på 5.000 kr. pr. arrangement, vil der i alt kunne udbetales engangsbeløb til 340 arrangementer.

12.4 Samlede fordele og ulemper ved Model A og Model B

På baggrund af ovenstående gennemgang vurderer udvalget fordelene og ulemperne ved implementering af de to modeller således:

En indførelse af Model A vil betyde, at flere rettighedshavere vil få udbetalinger. Dette vil blive forstærket ved, at rettighedshavere, der kun har digitalt materiale til rådighed, vil kunne få del i rådighedsbeløbet.

Model A vil omvendt betyde, at beløbene til den enkelte modtager ofte vil være små, hvilket vil kunne betyde, at flere personer falder under bundgrænsen.

Model B har den fordel, at man i stedet for at sprede det samlede beløb ud på mange rettighedshavere koncentrerer midlerne om formidlingsaktiviteter, der vil gavne de enkelte musikere mere. Det bliver en mere målrettet støtte, der vil komme færre til gavn, men til gengæld sikre, at det er musikere, som er aktive i bibliotekssammenhænge, der får andel i støtten. Udvalget vurderer endvidere, at denne ordning vil kunne fremme bibliotekernes formidling af musik, ved at musikerne selv får mulighed for at præsentere musikken til forskellige arrangementer.

Model B har den ulempe, at da midlerne alene gives på baggrund af udvalgets kriterier for de mest egnede aktiviteter, og da midlerne i øvrigt samles om nogle få, større beløb, vil færre rettighedshavere få adgang til den digitale pulje, end det er tilfældet for puljen for det fysiske musikudlån.

En yderligere ulempe er, at man med en overførelse af midler fra rådighedsbeløbet til Fonogramudvalget bryder med det eksisterende princip med objektive kriterier, der ligger til grund for fordelingen af rådighedsbeløbet. Modellen vil således indebære en væsentlig indholdsmæssig ændring af den eksisterende ordning.

12.5 Udvalgets anbefaling

Kulturministeriets departement og Kulturstyrelsen anbefaler model A, da denne baseres på eksisterende objektive principper, som kendes fra den fysiske rådighedsbeløbsordning og ligger i forlængelse af de eksisterende ordninger på biblioteksafgiftsområdet.

Musikkens repræsentanter har i forbindelse med udvalgsarbejdet gjort opmærksom på, at størrelsen af rådighedsbeløbet efter deres opfattelse er for lavt, og at de derfor har haft svært ved at pege på modeller, som kan integrere det digitale område i rådighedsbeløbet, da det vil bevirke, at beløbet fremover vil skulle fordeles til endnu flere berettigede rettighedshavere.

Musikkens repræsentanter er i øvrigt af den opfattelse, at konsekvenserne for de berettigede rettighedshavere ved indførelsen af model A p.t. ikke er tilstrækkelig kendt. Det tilgængelige datagrundlag til belysning af BibZoom var ved udvalgsarbejdets afslutning spinkelt, særligt set i lyset af den helt nye aftale mellem BibZoom og streamingtjenesten WiMP om tilgængeliggørelse af WiMP's musikrepertoire via BibZoom.

På denne baggrund foretrækker musikkens repræsentanter Model B, da denne model efter deres vurdering vil styrke den biblioteks faglige formidling af musik, som de finder underprioriteret på bibliotekerne i dag.

Musikkens repræsentanter kan, som et kompromis, tilslutte sig model A, såfremt ordningen evalueres efter to udbetalingsrunder. Når evalueringen finder sted, vil det være på basis af et bedre datagrundlag, og på den baggrund kan det vurderes, hvorvidt den indførte ordning er hensigtsmæssig for musikområdet.

Et samlet udvalg kan tilslutte sig dette forslag fra musikrepræsentanterne.

12.6 Indlæsere af lydbøger

12.6.1 Baggrund

Udvalget vurderer, at det vil være hensigtsmæssigt at oprette en ny pulje for indlæsere af netlydbøger. Denne nye ordning foreslås at træde i kraft i 2017. Indlæsere af fysiske lydbøger forbliver i rådighedsbeløbet for grammofonplader mv.

Baggrunden for dette er de særlige forhold, der gør sig gældende for indlæserne af netlydbøger, uanset hvilken af de to ovennævnte modeller der foreslås.

Vælges model A, gør det forhold sig gældende, at da det digitale udlån vil ske på enkeltnummerniveau og ikke på albumniveau, er det sandsynligt, at antallet af musikstreams vil få en forholdsmæssig større andel af det samlede antal point, hvorfor det samlede rådighedsbeløb, der betales til musikrettighedshaverne, bliver højere, og dermed bliver vederlaget til indlæserne lavere.

Tilsvarende udgør netlydbøgerne et minimalt antal sammenholdt med mængden af digitale musiknumre, der stilles til rådighed på bibliotekerne. I 2014 stilledes der knap 4.000 digitale lydbøger til rådighed, hvorimod antallet af musiknumre tilgængelige på BibZoom var ca. 25 mio.

I model B tages der ikke højde for indlæserne af netlydbøger, da det ikke vil være muligt at indarbejde dem i en model, der skal fremme formidlingen af digital musik på bibliotekerne.

12.6.2 Størrelse af en indlæserpulje

Der fratrækkes 12,8 procent af den tredjedel, der afsættes til digitalt distribueret musik. Dette beløb afsættes til fordeling mellem indlæsere af netlydbøger.

I 2014 tegnede indlæserne sig for 12,8 procent af rådighedsbeløbet for grammofonplader mv. Der foreligger ikke historiske data for indlæsernes andel af rådighedsbeløbet. Udvalget foreslår, at procentsatsen på 12,8 fastholdes, således at den ny pulje er på 243.000 kr.

12.6.3 Model for ny pulje til indlæsere af netlydbøger

Det foreslås, at udregningen af rådighedsbeløb til netlydbogsindlæsere i hovedtræk baseres på model A, der foreslås for udregning af biblioteksafgift for e-bøger.

Udregningen sker således på baggrund af et pointsystem, der baseres på objektive kriterier.

Der sker selvstændige pointudregninger for rådighedsbeløbet for gramfonplader mv. og for den nye pulje for indlæsere af netlydbøger. Lydbogsindlæserne kan derfor modtage udbetalinger fra begge puljer.

12.6.3.1 Pointberegning for netlydbogsindlæsere

Rådighedsbeløb til netlydbogsindlæsere fordeles på baggrund af følgende kriterier:

1. Antal min pr. titel (omregningen fra sider til minutter følger reglerne i biblioteksafgiftsordningen: 1 minut på en lydbog udløser ½ point, jf. biblioteksafgiftslovens § 4, stk. 1)
2. antal kommuner, hvor netlydbogen er til rådighed (tilrådighedsstillelse)
3. antal kommuner, hvor netlydbogen er udlånt (udbredelse)
4. en faktor for den samlede anvendelse, beregnet ud fra netlydbogens samlede antal udlån det foregående år (anvendelse).

Modellens sidste tre kriterier afløser tilsammen det bestandsbegreb, der benyttes i den fysiske biblioteksafgiftsordning.

I forhold til biblioteksafgiftsordningen bemærkes det, at kriteriet om litteraturtype samt fordelingsnøglen udgår.

Udregningsformlen ser derfor således ud:

$$\text{minuttal} \cdot (\text{tilrådighedsstillelse} + \text{udbredelse} + \text{anvendelse}) = \text{antal point}$$

12.6.3.2 Antal kommuner, hvor værket er til rådighed

Der gives et halvt point for hver kommune uanset størrelse, hvor netlydbogen er til rådighed, dvs. indgår i den pågældende kommunes bibliotekskatalog.

Hvis bog er til rådighed i 40 kommuner, vil bogen altså få 20 point.

Det bemærkes, at alle bøger, der lægges på eReolen, som udgangspunkt vil være tilgængelige i alle tilsluttede kommuner, hvorfor pointtallet som udgangspunkt vil være 48,5 point, da der er 97 kommuner²⁴.

²⁴ Esbjerg og Fanø Kommuner har indgået et tværkommunalt bibliotekssamarbejde og tæller derfor som én kommune, hvorfor kommunetallet er 97.

12.6.3.3 Antal kommuner, hvor bogen har været udlånt

Der gives 5 point for hver kommune, hvor e-bogen er blevet udlånt (maksimalt $5 \cdot 97 = 485$ point).

12.6.3.4 Faktor for den samlede anvendelse

I modellen tildeles der desuden point for antallet af årlige anvendelser, dvs. digitalt udlån i form af enten et download eller et stream af den pågældende netlydbog.

Pointene fordeles på baggrund af følgende trinmodel:

Point for antallet af anvendelser af netlydbøger (streaming eller download)

Trinfaktor anvendelse	Point
Antal anvendelser 0-25	0
Antal anvendelser 26-75	50
Antal anvendelser 76-150	100
Antal anvendelser 150-400	150
Antal anvendelser 401-1.000	200
Antal anvendelser 1.001-2.000	250
Antal anvendelser 2.001-5.000	500
Antal anvendelser 5.001-10.000	750
Antal anvendelser 10.001+	1000

Efterspørgslen efter givne værker, som i den analoge verden ville resultere i indkøb af en større mængde eksemplarer, tilgodeses via den trinvis stigning i modellen. Når antallet af anvendelser af netlydbøger, der overstiger 10.001, ikke udløser point, forhindrer man, at rådighedsbeløbet til indlæserne udbetales til få titler og dermed kun kommer et fåtal af rettighedshavere til gode.

Der er indlagt en bundgrænse pr. titel, sådan at bøger, som har været udlånt under 26 gange, ikke får point for den samlede anvendelse.

I modellen kommer pointene for tilrådighedsstilling således til at tælle meget for de titler, der sjældent anvendes, men vil tegne sig for en mindre del af pointene for de mest efterspurgte titler. Disse titler får til gengæld mere for selve anvendelsen (stream/download).

Efter at den enkelte titels pointtal er fundet, udregnes det samlede antal point for alle tilmeldte titler. Puljebeløbet divideres herefter med det samlede pointtal for at finde ud af, hvor meget hvert enkelt point "er værd":

$$\text{puljebeløb} : \text{samlet antal point} = \text{pointværdi.}$$

Endelig vil beløbet til hver enkelt indlæser blive udregnet ved, at alle de opnåede point for den pågældende rettighedshaver multipliceres med pointværdien:

$$\text{samlet antal point} \cdot \text{pointværdi} = \text{samlet beløb til indlæseren.}$$

12.7 Evaluering

Udvalget anbefaler, at den digitale rådighedsbeløbsordning evalueres af Kulturstyrelsen umiddelbart efter to udbetalingsrunder i dialog med en følgegruppe bestående af repræsentanter fra de skabende og udøvende kunstnere og Kulturministeriet, suppleret med bistand efter behov. Evalueringen skal baseres på tilgængelig statistik, der belyser udviklingen i ordningen, herunder udbredelsen af digitalt distribueret musik fra bibliotekerne samt antallet af tilmeldte til den digitale ordning.

Kulturstyrelsen vurderer herudover på baggrund af tilgængelig statistik udviklingen i ordningen et år efter dens ikrafttrædelse.

12.8 Juridiske konsekvenser af udvalgets anbefalinger

Udvalget vurderer, at biblioteksafgiftslovgivningen vil skulle ændres, bl.a. som følge af de ændrede principper for fordeling mv.

BILAG

Bilag 1: Kommissorium

UDVALG OM BIBLIOTEKSAFGIFT FOR BØGER OG MUSIK

28. september 2012

Kommissorium

I forbindelse med politiske drøftelser om biblioteksafgiftsordningen i december 2010 blev det aftalt mellem den daværende kulturminister og de kulturpolitiske ordførere fra samtlige partier bortset fra Enhedslisten, at Styrelsen for Bibliotek og Medier (pr. 1. januar 2012 Kulturstyrelsen) i 2011 skulle følge e-bogens (og netlydbogens) udvikling på folkebibliotekerne og udarbejde en faktuel rapport herom i begyndelsen af 2012. Endvidere blev det aftalt, at Kulturstyrelsen skulle udarbejde en rapport om musikkens udbredelse på folkebibliotekerne. Rapporterne er oversendt til de kulturpolitiske ordførere for Folketingets partier i september 2012.

Rapporten om e-bøger viser en betydelig stigning i udlånet af danske e-bogstitler på folkebibliotekerne, men det står samtidig klart, at e-bogsudlånet stadig kun udgør en lille andel af det samlede udlån af fysiske bøger og e-bøger. Det forventes, at udlånet af e-bøger og netlydbøger vil stige de kommende år, men hvor hurtigt og markant stigningen bliver, afhænger af mange forskellige faktorer.

Stigningen i brugen af e-bøger betyder, at der er kommet øget fokus på forfatterens indtægter fra e-bøger i forhold til deres indtægter fra de fysiske bøger.

Biblioteksafgiftsordningen for bøger er en betydningsfuld indtjeningskilde for forfattere, hvis fysiske bøger udlånes på folkebibliotekerne. Ordningen er en kunststøtteordning baseret på antallet af dansksprogede bøger, der er tilgængelige på de danske folkebiblioteker, med en økonomisk ramme på ca. 166 mio. kr. til fordeling årligt. Ordningen omfatter ikke e-bøger. E-bogsforfatterens indtjening i forbindelse med biblioteksudlån af deres e-bøger er baseret på konkrete aftaler mellem forfatterne og forlagene om honorering for udlånet.

Udviklingen i e-bøgernes udbredelse kan på længere sigt betyde, at der opstår forskydninger i forholdet mellem biblioteksudlånet af fysiske og ikke-fysiske bøger. For at tage højde for denne udvikling bør det derfor overvejes, om biblioteksafgiftsordningen generelt skal gentænkes og konstrueres på en anden måde.

Rapporten om musik viser, at der er en ganske markant stigning i bestanden af digitale album og en forholdsvis mindre stigning i bestanden af fysiske album. Ligeledes har de digitale udlån af musik overhalet de fysiske udlån af musik i 2010.

De fysiske musikudlån er blevet kompenseret rettighedshaverne siden 1986, hvor der på finansloven blev etableret et rådighedsbeløb for grammofonplader mv. Dette rådighedsbeløb omfatter ikke digitale medier. Rådighedsbeløbet fordeles efter ansøgning af et udvalg bestående af syv medlemmer beskikket af kulturministeren. Rådighedsbeløbet udgør på finansloven for 2012 5,6 mio. kr.

Udviklingen i udlånmønstret for musik viser væsentlige forskydninger fra det fysiske til det digitale udlån. Derfor bør det overvejes, om rådighedsbeløbet for grammofonplader m.v. skal genovervejes og rekonstrueres.

Udvalget

Kulturministeren nedsætter på den baggrund et udvalg, som skal undersøge mulighederne for og konsekvenserne ved at inddrage henholdsvis e-bøger og netlydbøger i biblioteksafgiftsordningen og eller et supplement dertil. Udvalget skal endvidere undersøge mulighederne for og konsekvenserne ved at inddrage digital musik i rådighedsbeløbet for grammofonplader mv.

Udvalget skal kortlægge indtægtsmulighederne fra den nuværende biblioteksafgiftsordning for forfattere af hhv. fysiske bøger og e-bøger/netlydbøger, hvor kun trykte bøger er omfattede, mens indtægterne for e-bøger/netlydbøger er baseret på aftaler mellem forfattere og forlag. Udvalget skal endvidere vurdere de fremtidige økonomiske konsekvenser for forfatternes indtjening fra biblioteksafgiften ved en fortsættelse af den nuværende ordning set i lyset af udviklingen i udlånet af e-bøger/netlydbøger på folkebibliotekerne.

Udvalget skal ligeledes kortlægge indtægtsmulighederne for den nuværende biblioteksafgiftsordning for grammofonplader mv. og se denne i relation til indtægtsmulighederne fra aftaler vedrørende digitalt udlån

Med afsæt heri skal udvalget overveje, hvordan biblioteksafgiftsordningerne kan justeres, så e-bøger og netlydbøger fremtidigt tilgodeses – enten ved at disse medier inddrages direkte i biblioteksafgiftsordningen eller ved at de på anden måde omfattes af en supplerende ordning, som samlet set holdes indenfor den eksisterende økonomiske ramme for biblioteksafgiftsordninger for bøger.

Ligeledes skal udvalget overveje, hvordan ordningen for rådighedsbeløbet for grammofonplader mv. kan justeres, så digitale musikudgivelser fremtidigt tilgodeses – enten ved at disse udgivelser inddrages direkte i rådighedsbeløbsordningen eller ved at de på anden måde omfattes af en supplerende ordning, som samlet set holdes indenfor den eksisterende økonomiske ramme for rådighedsbeløbet for grammofonplader m.v.

Udvalget skal opstille forskellige modeller for de fremtidige støtteordninger og samtidig beskrive fordele og ulemper ved disse, herunder ved en fortsættelse af de nuværende ordninger. De opstillede modeller skal kunne realiseres indenfor de på finansloven givne økonomiske rammer for hhv. biblioteksafgiftsordningen og rådigheds-

hedsbeløbet for grammofonplader m.v. Modellerne skal beskrive og tage højde for de konsekvenser, som modellerne medfører for biblioteksafgiftsordningen og rådighedsbeløbsordningen, herunder for fordelingen af midler, samt for den økonomiske effekt, som modellerne får på henholdsvis forfatterne og musikernes indtjeningsmuligheder. Modellerne skal udarbejdes under hensyn til overholdelse af EU-retten, herunder reglerne om forbud mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet og det forhold, at biblioteksafgiftsordningen i sin nuværende form er indirekte anerkendt af EU-Kommissionen som værende i overensstemmelse med EU-retten. Andre relevante faktorer skal inddrages.

Udvalgets formand kan af udvalgets medlemmer nedsætte et underudvalg for bøger og et underudvalg for musik. anbefalinger fra sådanne underudvalg skal indarbejdes i én samlet rapport fra udvalget om biblioteksafgift.

Udvalget kan indhente bistand fra sagkyndige, hvis det skønnes nødvendigt for at gennemføre opdraget.

Udvalget aflægger rapport til kulturministeren. Rapporten skal indeholde udvalgets anbefalinger og beskrive udvalgets overvejelser.

Udvalget påbegynder sit arbejde den 1. oktober 2012. Udvalget afgiver sin rapport til kulturministeren senest den 1. juli 2013.

Udvalgets sammensætning og organisering

Udvalget består af:

- 1 repræsentant fra Kulturstyrelsen som formand
- 2 medlemmer indstillet af Dansk Forfatterforening
- 1 medlem indstillet af Danske skønlitterære Forfattere
- 1 medlem med biblioteksbaggrund indstillet af Danmarks Biblioteksforening
- 1 medlem med forskningsmæssig baggrund
- 1 medlem indstillet af Dansk Artist Forbund
- 1 medlem indstillet af Danske Populær Autorer
- 1 repræsentant fra Kulturministeriets departement

Kulturministeren udpeger formanden og udvalgets øvrige medlemmer.

Møderne ledes af formanden.

Udvalget sekretariatsbetjenes af Kulturstyrelsen.

Bilag 2: Europæisk overblik over biblioteksafgiften

Land	Siden	Baseret på	Udbetales af	Sprogkrav og berettigede
Belgien	2006	Udlån	Rettighedsorganisation	Ingen sprogkrav: 100 % copyrightbaseret. Forfattere og forlag er berettigede. Udbetaling til udlandet sker udelukkende til rettighedsorganisationer.
Danmark	1947	Bestand	Kulturstyrelsen	Sprogkrav. Bundet til det danske sprog samt oversættelser til dansk. Forfattere, illustratorer og oversættere m.fl. er berettigede. Udbetaling til udlandet sker udelukkende til personer.
Estland	2004	Udlån	Rettighedsorganisation	Ingen sprogkrav. Kun forfattere med fast bopæl i EU. Udbetaling til udlandet sker både direkte til personer og via rettighedsorganisationer.
Finland	1963	Udlån	Rettighedsorganisation	Ingen sprogkrav. Kun forfattere med fast bopæl i EU-lande eller Norge, Liechtenstein og Island. Udbetaling til udlandet fortrinsvis via organisationer.
Frankrig	2006	Bestand	Rettighedsorganisation	Forfattere og forlag
Færøerne	1988	Bestand	Færøsk Bibliotekscenter	Sprogkrav: Bundet til det færøske sprog. Kun forfattere.
Grækenland	1993	Udlån	Rettighedsorganisation	Ikke kendt

Land	Siden	Baseret på	Udbetales af	Sprogkrav og berettigede
Grønland	1993	Bestand	Det Grønlandske Landsbibliotek	Sprogkrav: Bundet til det grønlandske sprog. Kun forfattere
Irland	2007	Udlån	En styrelse under Department of Environment, Community and Local Government	Forfattere og redaktører
Island	1968	Bestand og Udlån	Rettighedsorganisation	Sprogkrav: bundet til det islandske sprog. Kun forfattere. Udbetaling til udlandet sker udelukkende til personer
Italien	2006	Udlån	Rettighedsorganisation	Både forfattere og forlag er berettigede. Der udbetales til rettighedsorganisationer til videre fordeling.
Kroatien	2003	udlån	Forfatterforeningerne	Kun forfattere
Letland	2004	Udlån	Rettighedsorganisation	Ingen sprog- eller bopælskrav. Kun forfattere. Udbetaling direkte til personer i udlandet.
Liechtenstein	2006	Ikke kendt	Rettighedsorganisation	Ikke kendt
Litauen	2002	Udlån	Rettighedsorganisation	Ingen sprog- eller bopælskrav. Kun forfattere. Udbetaling til udlandet sker både direkte til personer og via rettighedsorganisationer.
Luxembourg	2007	Udlån	Rettighedsorganisation	Ingen sprogkrav. Der udbetales kun til medlemmer af PRO, dvs. hovedsageligt til personer med bopæl i Luxembourg. Forfattere og forlag.

Land	Siden	Baseret på	Udbetales af	Sprogkrav og berettigede
Nederlandene	1971	Udlån	Rettighedsorganisation	Ingen sprog- eller bopælskrav. Forfattere og forlag. Organisationen indsamler afgift fra landets biblioteker og beløb viderefremmes til 16 medlemsorganisationer. Disse udbetaler til individer, forlag og rettighedsorganisationer i udlandet.
Norge	1947	Udlån	Kulturministeriet	Udbetales til rettighedsorganisationer (fonde), hvis vedtægter bestemmer sprog- og bopælskrav. Der udbetales kun til disse fonde.
Slovakiet	2006	Udlån	Ikke kendt	Ingen sprog- eller bopælskrav. Udbetaling til udlandet sker individuelt til slovakiske statsborgere og via organisationer til udenlandske.
Slovenien	1995	Udlån	En styrelse under Kulturministeriet	Sprogkrav: Bundet til det slovenske sprog. Der udbetales kun til forfattere.
Spanien	2007	Ikke kendt	Rettighedsorganisation	Ingen sprog- eller bopælskrav. Kun forfattere. Udbetaling til udlandet sker udelukkende via rettighedsorganisationer.
Storbritannien	1979	Udlån	PLR-kontor under British Library	Ingen sprogkrav. Forfattere og redaktører skal have fast bopæl i EU-lande eller Norge, Liechtenstein og Island. Udbetaling til udlandet sker både direkte til personer og via rettighedsorganisationer

Land	Siden	Baseret på	Udbetales af	Sprogkrav og berettigede
Sverige	1954	Udlån	Rettighedsorganisation	Sprogkrav: Bundet til det svenske sprog og oversættelser til og fra svensk. Bøger skrevet på fremmedsprog berettiger, hvis forfatteren er permanent bosiddende i Sverige. Udbetaling til udlandet sker udelukkende til personer.
Tjekkiet	2006	Udlån	Rettighedsorganisation	Ingen sprogkrav, udenlandsk dog kun gennem rettighedsorganisationer. Kun forfattere.
Tyskland	1972	Udlån	Rettighedsorganisation	Forfattere og forlag
Ungarn	2008	Udlån	Rettighedsorganisation	Kun forfattere
Østrig	1977	Udlån	Rettighedsorganisation	Ingen sprog- eller bopælskrav. Udbetaling til udlandet sker via de udenlandske rettighedsorganisationer. Forfattere og forlag.

“Forfattere” dækker alle steder over forfattere, oversættere og illustratorer. Det er beskrevet, når såvel forfattere m.fl. som forlag er berettigede. **Lande markeret med fed skrift** har besvaret Kulturstyrelsens mail pr. 17. marts 2014 med spørgsmål om sprog- og bopælskrav og udbetalinger til udlandet.

